

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE GRAFPLAATS IN HET PRIVAATRECHT

I. De vergunningen van grafplaats in de gemeentelijke kerkhoven.

§ 1. De reglementering van de grafplaatsvergunning.

Tegemoetkomend aan de hoogstaande verlangens om het stoffelijk overschot van de mens een langere afzonderlijke rust dan vijf jaar te laten genieten (1), heeft de wetgever de mogelijkheid geschapen grondvergunningen te verlenen in de gemeentelijke kerkhoven, waar afgescheiden begraafplaatsen, hetzij voor eeuwig, hetzij voor een bepaalde duur, kunnen worden opgericht voor de houder van de vergunning en eventueel voor zijn verwanten en erfopvolgers.

De mogelijkheid grondvergunningen te verlenen, en de voorwaarde vereist tot de verwerving ervan, vinden we in de artikelen 10 en 11 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12. Deze artikelen luiden als volgt: « Wanneer de uitgestrektheid van de door de » gemeente aan de dienst der begrafenissen toegewijde » gronden het toelaat, mogen grondvergunningen worden toegestaan aan personen, die een afzonderlijke » plaats willen bezitten om er hun eigen graf, en dat » van hun verwanten of erfopvolgers op te vestigen, » en er kelders, monumenten of zerken op te richten » (art. 10).

» De vergunningen van grafplaatsen kunnen slechts » toegekend worden aan degenen, die een stichting » of een gift doen ten bate van de armen, en » daarenboven een som storten in de gemeente- » kas. » (art. 11) (2).

1. De grafplaatsvergunningen worden door de gemeente toegestaan.

De vergunning van grafplaats wordt toegestaan door de gemeente in openbare vergadering. Uitsluitend de gemeenteraad is daartoe bevoegd. Het verlenen van grafplaatsvergunningen is immers een daad van beschikking over het gemeentegoed. De burgemeester is bevoegd om de plaats op het kerkhof aan te duiden (3).

A. Zijn de gemeenten verplicht vergunningen van grafplaats toe te staan?

Het verlenen van vergunning van grafplaats is voor

de gemeenten geen verplichting, wel een mogelijkheid. Zo lezen we het in artikel 10: « ...mogen grondvergunningen worden toegestaan (...il pourra y être fait...)... ». Nochtans, eens bepaald dat in het gemeentelijk kerkhof een terrein voor grondvergunningen zal voorbehouden worden, mogen deze in een bepaald geval niet worden geweigerd.

Is het verlenen van grafplaatsvergunningen geen verplichting voor de gemeenten, dan zijn deze evenwel geroepen om een deel van het gemeentelijk kerkhof beschikbaar te stellen voor grondvergunningen. Zo immers wordt aan de vergunninghouder en zijn naastbestaanden een zolang mogelijke afzonderlijke rust verzekerd, en wordt eveneens de mogelijkheid geschapen ter hunner herinnering een blijvend grafmonument op te richten. Tenslotte — en dit is een minder hoogstaande beschouwing in de verfijnde gevoelenssfeer, die de begrafenissen beheerst — zullen de gemeenten zich tot het openstellen van grondvergunningmogelijkheden voor de particulieren aangespoord voelen door de voorwaarde, nl. o.m. de storting van een geldsom in de gemeentekas, gesteld door artikel 11, waarvan de verwerving ener grondvergunning wordt afhankelijk gemaakt.

Een omzendbrief van 27 juni 1804 zet de gemeenten er toe aan de grafplaatsvergunningen niet derwijze uit te breiden, dat de plaats voor de gewone graven weldra ontoereikend zou zijn (4). De gemeenten moeten inderdaad bij het verlenen van grondvergunningen rekening houden met de artikelen 4 tot 6 van hetzelfde decreet: « Iedere teraardebestelling zal » plaats hebben in een afzonderlijk graf; ieder graf » zal een diepte hebben van 1,50 m tot 2 m, en een » breedte van 0,80 m; het zal gevuld worden met » sterk opgetaste aarde (art. 4). De graven moeten » 0,30 tot 0,40 m van elkaar gescheiden zijn aan de » zijden en van 0,30 m tot 0,50 m aan het hoofd en » voeten (art. 5). Om het gevaar te voorkomen dat » het te snel vernieuwen van grafplaatsen met zich » brengt, zal het opnieuw openen van graven slechts » plaats hebben om de vijf jaar; bijgevolg moeten de » gronden, tot begraafplaatsen voorbestemd, vijf » maal zo groot zijn als de oppervlakte nodig voor » het begraven van de doden van één jaar » (artikel 6) (5).

De vergunningen van de grafplaats, die door de

gemeenten worden toegestaan zijn *tijdelijk of eeuwigdurend*. De duur der tijdelijke vergunningen is — het spreekt vanzelf — langer dan vijf jaar, vermits krachtens artikel 6 van het decreet de gewone graven niet vernieuwd worden voor het verstrijken van die termijn. De tijdelijke grondvergunningen worden dan toegestaan voor 10, 15, 20 jaar en meer.

De altijdurende grondvergunningen ⁽⁸⁾ zijn diegene, die, zoals het woord het aanduidt, aan de rechthebbenden het exclusief en eeuwig genot van een afgescheiden en afzonderlijke begraafplaats verzekert; de tijdelijke kennen slechts een voorbijgaand recht toe.

B. De juridische aard van de vergunningsakte.

Meermalen werd in de Franse rechtspraak bevestigd, dat het verzoek om een vergunning van grafplaats in het gemeentelijk kerkhof en de daaropvolgende toelating, tussen beide partijen *een volwaardig kontrakt* (un contrat parfait) is, of nog een *kontrakt van gemeen of burgerlijk recht* ⁽⁷⁾.

Waarom zouden we de vergunningsakte een kontrakt noemen? De werkelijkheid hier is deze: een persoon dient een verzoek in bij de overheid met het doel een vergunning van grafplaats te bekomen, in casu, bij de gemeente; deze willicht het verzoek in. Welnu, juist uit het *inwilligen* ⁽⁶⁾ ontstaat het recht van de vergunninghouder. Waar vindt men hier het kontrakt? Waar is hier sprake van een aanbieden en een aanvaarden? Het verzoek immers kan nooit als een aanvaarden worden aangezien. Het begrip kontrakt dekt hier de lading niet.

2. De voorwaarde tot verwerving van een grafplaatsvergunning, gesteld door artikel 1.

Luidens artikel 11 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 kunnen grondvergunningen van grafplaats in de gemeentelijke kerkhoven slechts toegestaan worden aan degenen, die *een stichting of een gift* doen ten bate van de armen en de hospitalen: de burelen van weldadigheid en de beherende kommissies der burgerlijke godshuizen, samengesmolten en vervangen door de kommissies van openbare onderstand, opgericht bij de wet van 10 maart 1925 ⁽⁹⁾. Tevens moet er *een som gestort* worden in de gemeentekas.

Deze stichtingen en giften zijn in de praktijk dode letter geworden of althans zeer uitzonderlijk. Wat gebeurt er dan? De gemeente stelt eenvoudig een som vast, een tarief, waarvan een bepaald gedeelte, gewoonlijk een vierde toekomt aan de kommissie van openbare onderstand, terwijl de overige drie vierden in de gemeentekas worden gestort.

Deze som is geen gift, zoals terecht wordt aangestipt in artikel 15 van de wet van 30 december 1887, waardoor artikel 76, lid 3, van de gemeentewet werd aangevuld. De gestorte som is nog veel minder een prijs voor de grondvergunning. De prijs is immers een begrip dat we aantreffen in de ruilhandel en de grafplaatsen zijn «extra-commerceum». We bevinden ons hier eenvoudig voor de storting van een som, die als *loutere voorwaarde* geldt voor de verwerving van een grafplaatsvergunning.

Alleen in uitzonderingsgevallen en nl. wanneer een eeuwigdurende grondvergunning wordt verleend, mogen de gemeenten, uit dankbaarheid wegens de haar bewezen diensten, gedeeltelijk kosteloze vergunningen toestaan, d.w.z. afzien van het in haar kas te storten

deel, maar niet van dat deel dat aan de armen toekomt ⁽¹⁰⁾. In geen geval mag een grondvergunning totaal kosteloos worden verleend ⁽¹¹⁾.

Als voorwaarde tot het bekomen van een grondvergunning in het gemeentelijk kerkhof mag niet bepaald worden dat de aanvrager tot een bepaalde godsdienst moet behoren ⁽¹²⁾. Zulke voorwaarde ware strijdig met artikel 14 van de Grondwet.

2. De juridische aard van de vergunning van grafplaats.

Het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 blijft nog steeds de fundamentele bron van het begraafplaatsrecht. De regelen welke wij er aantreffen zijn algemeen: ze zijn van toepassing op alle door de gemeente aan de begrafenis der doden toegewejde gronden. De gevolgen, die er uit voortvloeien ten aanzien van het juridisch karakter der kerkhoven, zijn van overwegende betekenis. Deze regelen immers brengen mede dat de kerkhoven geïntegreerd worden in een publieke dienst, deze der begrafenissen. Deze publieke dienst gaat de aan de doden toegewejde gronden geheel en gans voor zich opeisen, zonder een uitzondering; hij vormt een onoverkomelijke hinderpaal voor de uitoefening van het eigendomsrecht. Het is pas lang na de sluiting van het kerkhof, m.a.w. na de onttrekking van het terrein aan de bestemming, die het door zijn integratie in de publieke dienst had verkregen, dat de eigendomsuitoefening zijn normale ontplooiing kan nemen. Het kerkhof tenslotte, staat ten dienste van allen, ieder heeft het recht er begraven te worden, welke godsdienstige overtuiging hij ook deelt: *het kerkhof behoort tot het openbaar domein* ⁽¹³⁾.

Ziedaar het juridisch karakter, welke de bepalingen van het bovengemelde decreet aan het gemeentelijk kerkhof hebben gegeven.

Het verlenen van grafplaatsvergunningen is, zoals bovenaangeduid, voorzien door de artikelen 10 en 11 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12.

Deze artikelen houden geen rekening met de rechten van de eventuele eigenaar van de kerkhofgronden inzake de toekenning der grondvergunningen. Zij bepalen geenszins dat het de eigenaar is van de gronden, waarop het kerkhof gevestigd is, die de grondvergunning verlenen zal. Integendeel, de artikelen 10 en 11 beschikken in algemene en onpersoonlijke zin, zodat hun beschikking een regel wordt van de dienst der begrafenis. De bevoegdheid grondvergunningen te verlenen behoort dus niet aan de eigenaar der gronden, maar aan de instanties, die met de uitvoering van de andere bepalingen van de dienst der begrafenis belast zijn.

De grafplaatsvergunningen houden dan ook op *geen* enkele wijze *verband met de uitoefening van het eigendomsrecht*. Van het ogenblik immers, dat een terrein publieke begraafplaats is geworden en daardoor juist geheel en gans in de sfeer van de publieke dienst is opgenomen, worden de eigendom en het geheel der bevoegdheden, die hij omvat, als het ware verlamd, blijft de eigenaar van het terrein slechts een «afwachter recht» over, afhankelijk van de eventuele sluiting van het kerkhof, m.a.w. het onttrekken van het terrein aan zijn publieke bestemming.

Het verlenen van grondvergunningen verandert niets aan die stand van zaken. De grondvergunning is niets meer dan een speciale vorm van begraven, een regel uit de begrafenisdienst. Of er vergunningen van grafplaats verleend worden of niet, de rechten van de eigenaar blijven geparalyseerd.

De grondvergunningen kunnen slechts verleend worden in de gemeentelijke kerkhoven, nergens anders. Hun bestaan is gebonden aan een publieke dienst, waarvan ze een uitvoeringsvorm, een regel zijn, en aan het kerkhof. Aldus vinden de grondvergunningen hun ontstaan, verplaatsen ze zich en vervallen ze met het kerkhof, dat deel uitmaakt van het openbaar domein. Immers, daar waar volgens de bepalingen van de artikelen 7 en 8 van het decreet, de aan de begrafenis der doden toegewijde gronden opnieuw aan de uitoefening van het eigendomsrecht worden overgelaten, nemen de grafplaatsvergunningen een einde in het oude kerkhof en worden naar het nieuwe kerkhof overgebracht. De grondvergunningen van grafplaats moeten dus in innig verband worden beschouwd met de openbare domanialiteit van de gemeentelijke kerkhoven: *ze zijn toelatingen tot benutting van het openbaar domein, verleend ten privaten titel door de gemeente voor een vastgelegde duur* (14).

Bijgevolg roept de juridische situatie van de vergunning van grafplaats de theorie van de privatieve benutting van het openbaar domein te voorschijn; maar hier een benutting, die samenvalt met de bestemmingstoestand, nl. gewijd aan de begrafenis der doden, van dat openbaar domein zelf.

De juridische logika postuleert dan de onderwerping van de grondvergunning aan het geheel van principes van het administratieve recht, die op dergelijke benuttingen van het openbaar domein toepasselijk zijn. Deze analogie treffen we o.m. op het gebied der *herroepelijkheid der grafplaatsvergunningen* (15).

De onvervreemdbaarheid immers van het openbaar domein verzet zich tegen elke vestiging van rechten, die gedeeltelijk of zelfs onrechtstreeks tegen de bestemmingstoestand, welke de openbare domanialiteit kenmerkt, ingaan. Daaruit volgt dat de privatieve benuttingen van het openbaar domein slechts kunnen verleend worden in de mate dat ze konform zijn, m.a.w. niet strijdig met de bestemming van het openbaar domein zelf. De overheid, die de toelating tot benutting heeft verleend, kan deze vergunning in het belang van de openbare domanialiteit zelf, op elk ogenblik terugtrekken, wanneer omstandigheden, waarover zij souverain oordeelt, dit nodig maken. Zodoende is elke privatieve benutting van het openbaar domein, welke ook haar benaming weze, essentieel precair, voorlopig en herroepbaar. De regel van herroepelijkheid is soms aan beperkingen onderhevig, die kunnen verschillen naar de aard der toegestane vergunning.

Boven hebben we de vergunningen van grafplaats bestempeld als privatieve benuttingen van het openbaar domein. Bijgevolg rijst de vraag in welke mate ze aan de regel der herroepelijkheid onderworpen zijn.

We zegden reeds dat de grafplaatsvergunningen eeuwigdurend zijn of althans voor een bepaalde termijn — minstens langer dan vijf jaar — worden verleend. De gemeente is door die termijn gebonden en in die mate vervalt dan ook de regel der herroepelijkheid. Meer nog, wanneer een kerkhof gesloten en aldus onttrokken wordt aan de openbare domanialiteit is de gemeente verplicht aan de vergunninghouder in het nieuwe kerkhof een even groot stuk grond ter beschikking te stellen als in het oude kerkhof.

Zodoende wordt op het plan der grafplaatsvergunningen de regel der herroepelijkheid ten eerste beperkt, zoniet volledig uitgeschakeld. De reden daarvan ligt juist hierin, dat de privatieve benutting op het openbaar domein, die hier wordt verleend,

dezelfde bestemming heeft als het openbaar domein hier in kwestie: « het begraven van de doden ».

3. De aard en de uitgebreidheid der rechten van de vergunninghouder.

Het verlenen van een grafplaatsvergunning doet voor de houder ervan tal van rechten ontstaan. Welk is hun aard en hun uitgebreidheid? Ziedaar het zeer moeilijke vraagstuk waarvoor we ons geplaatst zien.

1. De aard der rechten van de vergunninghouder.

Verschillende opvattingen werden hieromtrent naar voor gebracht.

Volgens een eerste mening zou de vergunningsakte een karakter van vervreemding hebben, waarbij de eigendom van de geconcedeerde plaats wordt overgedragen aan de vergunninghouder, althans daar, waar het om een eeuwigdurende vergunning gaat. Weliswaar wordt aanvaard dat dit eigendomsrecht beperkt is door de bestemming van het aan de begrafenis toegewijde terrein en door de controle der administratieve overheid, waaraan het onderworpen is, maar dan toch een eigendomsrecht, zo absoluut als de aard der zaken het toelaat (16).

Nog wordt de grondvergunning bestempeld als een soort huur-verhuur, waarbij de eeuwigdurende vergunning een huur van onbeperkte, en de tijdelijke een huur van beperkte duur zou zijn (17).

Een zeer verbreide opvatting is deze, volgens welke de rechten van de vergunninghouder zakelijke rechten zijn (18), onroerend van nature (19), van speciale aard (20), die een gebruik en genot verlenen met speciale en nominatieve bestemming (21).

Een verder onderzoek van de rechtspraak leert ons dat de grondvergunning voor de houder ervan rechten zou meebrengen van genot en gebruik met speciale en nominatieve bestemming (22), soms eveneens sui generis of van speciale aard genoemd (23).

Sommige arresten en vonnissen beschouwen het recht van uit het standpunt van de vergunninghouder en noemen het persoonlijk en onvervreemdbaar (24).

Anderen weer betogen dat de grafplaatsvergunning rechten verleent met een gemeenrechtelijk karakter (25).

Hoe in dit mozaïek van oplossingen een weg gevonden?

We stellen vast dat de bij grondvergunning verworven grafplaats een *begraafplaats* (26) is, onderworpen aan de bevoegdheid van de administratie; dat ze voor de vergunninghouder een bevoegdheid medebrengt, die gedetermineerd wordt door wat de overheid in het raam van dergelijke privatieve benuttingen op het openbaar domein verschaffen kan.

We komen tot de bevinding dat de regeling van zovele rechtsstructuren in de bestaande bronnen niet voorhanden is, en dat ze van daaruit niet mogen worden behandeld.

Aldus kunnen de zaken- en vermogensrechtelijke begrippen en konstrukties, die ontworpen zijn voor een beperkt domein van het rechtsgebied, niet worden aangewend om de aard van de rechtspositie van de vergunninghouder ten overstaan van de administratie en de particulieren (27) te bepalen.

We kunnen nochtans de rechtspositie en de rechten van de vergunninghouder geen benaming geven. Dit is wellicht een leemte in het begrippenmateriaal van ons recht. Een naam leert ons als zodanig echter niets.

2. De uitgebreidheid der rechten van de vergunninghouder.

A. Het recht op een afzonderlijke grafplaats voor de vergunninghouder en eventueel voor zijn verwanten en erfopvolgers.

Artikel 10 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 verleent aan de vergunninghouder het recht om op een afzonderlijke en afgescheiden plaats zijn eigen en eventueel het graf van zijn verwanten en erfopvolgers te vestigen.

a. Het recht voor de vergunninghouder alleen.

Het recht op een afzonderlijke en afgescheiden grafplaats behoort exclusief aan de vergunninghouder wanneer hij zich een *individuele* grondvergunning van grafplaats verworven heeft. Een dergelijke vergunning van grafplaats verleent immers slechts recht voor één persoon.

b. Het recht van de verwanten.

Is de grafplaatsvergunning *kollektief*, m.a.w. zijn in de vergunningsakte de verschillende rechthebbenden opgesomd, dan mag de vergunninghouder er geen andere personen laten begraven; zoniet zal de gemeente er zich tegen verzetten (28) en de ontgraving bevelen.

Zijn de rechthebbenden echter in de vergunningsakte niet individueel aangeduid, dan wordt aanvaard dat de grafplaatsvergunning aangevraagd is voor de vergunninghouder en zijn familie. We bevinden ons hier dan voor de zogenoemde vergunning van *familiale* grafplaats.

De aanduiding van de personen, die tot de familie behoren, en van hun recht op een plaats in het familiegraf, heeft heel wat arresten en vonnissen uitgelokt. We onderzoeken achtereenvolgens het recht van de echtgenote van de vergunninghouder, het recht van de kinderen van de echtgenote uit een tweede huwelijk, dat van de adoptief- en de natuurlijke kinderen, en het recht der konkubinen.

— De echtgenote (29) van de vergunninghouder.

Uitdrukkelijk wordt door de rechtspraak aan de echtgenote het recht op een plaats in het familiegraf toegekend:

« De pater familias, die in het kerkhof een eeuwig » durende grondvergunning bekomt en er een monument opricht, wordt verondersteld een plaats te » hebben voorbeschikt voor zijn wettige echtgenote, » zelfs wanneer deze hem overleeft; deze veronder » stelling steunt zowel op de burgerlijke als op de » natuurlijke banden, die het huwelijk tussen hen heeft » gesmeed » (30).

De echtgenote geniet dus het recht begraven te worden in het familiegraf zonder dat een uitdrukkelijke verklaring van de vergunninghouder (echtgenoot) nodig is.

Dit recht wordt eveneens toegekend aan de echtgenoten van de kinderen van de vergunninghouder.

Heel wat delicaat is de vraag of de *overlevende echtgenote, die een nieuw huwelijk heeft aangegaan*, haar recht behoudt in de bij vergunning verworven grafplaats van haar eerste echtgenoot begraven te worden. In een arrest van 9 februari 1887 erkende het Hof van Beroep van Bordeaux het voortbestaan van het recht van de opnieuw gehuwde weduwe (31). Planiol is echter van oordeel dat het recht van de weduwe na haar tweede huwelijk behouden blijft

wanneer het haar op een uitdrukkelijke wijze door de echtgenoot-vergunninghouder werd toevertrouwd (32).

Wij zijn de mening toegedaan dat een tweede huwelijk zonder meer het verlies van het recht van de echtgenote niet in zich sluit. Een tweede huwelijk betekent immers niet het einde van de herinnering aan het eerste, en van de intimiteit die bestaan heeft tussen beide echtgenoten.

Boven wezen we er op dat het recht van de echtgenote op een plaats in het familiegraf steunde op de veronderstelling, dat de vergunninghouder haar een plaats heeft voorbeschikt. Volgens een uitspraak van de burgerlijke rechtbank van Brussel (33) geldt deze veronderstelling slechts voor het geval dat de vergunninghouder maar eenmaal gehuwd is. Huwt hij echter een tweede maal dan geldt deze veronderstelling niet voor zijn tweede echtgenote omdat, zo beweert men er, de vergunninghouder niet verlangt dat zijn tweede echtgenote, naast zijn eerste haar rustplaats zou kennen. Wil de vergunninghouder dit wel, dan moet hij dit laten blijken door een uitdrukkelijke wilsverklaring.

We kunnen met deze opvatting niet akkoord gaan. We zien niet in hoe en waarom personen, die, zij het dan ook in een tweede huwelijk, het leven hebben gedeeld, in de eeuwige rust van elkaar zouden moeten worden gescheiden; noch minder waarom ze niet samen met de eerste echtgenote van de vergunninghouder zouden mogen rusten. Bezwaren van zedelijke aard of betamelijkheid kunnen hier niet gelden, omdat wat in het leven normaal is, in de dood niet abnormaal wordt. We zijn integendeel van oordeel dat, indien de vergunninghouder verlangt dat zijn beide echtgenoten niet samen met hem in het familiegraf zouden worden begraven, hij dit expliciet zou moeten uiten in een formele wilsverklaring.

— De kinderen van de echtgenote van de vergunninghouder uit een tweede huwelijk.

De kinderen van de echtgenote van de vergunninghouder, gesproten uit een tweede huwelijk, aangegaan na de dood van haar man, hebben geen recht bijgezet te worden in het familiegraf. De kinderen integendeel, gesproten uit een tweede huwelijk van de vergunninghouder wel; zij maken immers deel uit van de familie, de eersten niet (34).

— De adoptiefkinderen.

Tot de familie worden eveneens gerekend de adoptiefkinderen van de vergunninghouder, hun echtgenoten, hun kinderen en de echtgenoten van hun kinderen. Zodoende hebben ze dan ook het recht begraven te worden in de bij vergunning verkregen begraafplaats, waar ze zullen rusten naast personen, die, alhoewel bloedverwanten van de vergunninghouder, dit niet zijn ten aanzien van de aangenomene en zijn afstammelingen (35).

— De natuurlijke kinderen.

Het recht van het natuurlijk kind op een plaats in het familiegraf wordt betwist. Ons inziens, zal het natuurlijk kind dit recht hebben indien het effectief in de familiekring van zijn natuurlijke vader werd opgenomen. Het natuurlijk kind bezit dit recht dan ook niet wanneer het niet in de familiekring werd opgenomen.

— De konkubinen.

De konkubinen hebben geen recht in de familiekel-

der begraven te worden, vermits de relaties, die tussen konkubinen bestaan in strijd zijn met de goede zeden.

Ten slotte willen we er nog even de nadruk op leggen dat de vergunninghouder steeds over de mogelijkheid beschikt om onder zijn familieleden hen aan te duiden, die in het familiegraf zullen begraven worden, of aan een zijner erfgenamen die bevoegdheid te verlenen ⁽³⁶⁾.

De realisatie van het recht der verwanten.

We beweerden boven dat, indien de rechthebbenden niet individueel aangeduid zijn in de vergunningsakte, aanvaard wordt dat de grafplaatsvergunning aangevraagd is ten voordele van de houder ervan en zijn familie.

Het probleem is daarmee echter niet exhaustief opgelost. Inderdaad, de vraag rijst of alle familieleden hetzelfde recht hebben in het familiegraf bijgezet te worden, maar dan zo dat hun recht zich realiseert op het ogenblik van hun dood, aldus de rangorde volgende waarin de dood hun treft. Alle rechthebbenden familieleden die sterven, worden er begraven tot alle beschikbare plaatsen ingenomen zijn. De overblijvende familieleden rest dan niets anders dan de grafplaats, indien mogelijk, te vergroten, of eventueel een nieuwe grondvergunning aan te vragen.

Of moeten we intendeel een andere opvatting aanvaarden, volgens dewelke bij de realisatie van het recht der familieleden rekening moet gehouden worden met de stilzwijgende wil van de vergunninghouder, zoals deze af te leiden is uit de afmetingen der grafplaats zelf, uit de plaatsen die er nog beschikbaar zijn, en uit de graad van verwantschap, welke de doden, die er reeds begraven zijn, met de vergunninghouder verbindt; uit de veronderstelling tenslotte dat de vergunninghouder eerder verlangt samen met zijn naaste verwanten, dan met verder verwijderden begraven te zijn.

Beide opvattingen vestigen een rangorde onder de rechthebbenden: de ene volgens de *graad van verwantschap* met de vergunninghouder, gehuldigd door het Hof van Beroep te Brussel ⁽³⁷⁾, de andere volgens « *la priorité du décès* », verdedigd door het Hof van Beroep te Luik ⁽³⁸⁾ dat hieraan toevoegt: « Tevergeefs zou men beweren dat de stichter aan de grafplaats slechts de nodige ruimte gegeven heeft voor zichzelf, zijn vrouw en kinderen, en dat op het ogenblik waarop de vergunning verleend werd het aantal personen, die er recht hadden begraven te worden, ver het aantal beschikbare plaatsen overtrof. Veelal immers wordt een grafplaats gevestigd om, gedurende een zekere tijd, de familieleden, naargelang de dood hen treft, een rustplaats te verschaffen tot alle beschikbare ruimte is ingenomen.

Hoe hier de knop doorgehakt? Beginnen we met een voorbeeld. Veronderstellen we een familie samengesteld uit vader, moeder en vier kinderen, welke in het gemeentelijk kerkhof een familiegraf met een zestal plaatsen bezit; vader en moeder en een der kinderen, b.v. een zoon, zijn er reeds begraven. Wanneer nu de echtgenote van de overleden zoon sterft rijst het probleem: hebben de overlevende kinderen het recht de overleden echtgenote een plaats te ontzeggen in het familiegraf om er de hunne te vrijwaren?

Ziedaar het vraagstuk bij wijze van voorbeeld op zijn scherpst gesteld. Welke is hier nu de verkiesbare oplossing?

Volgens ons oordeel zou de overleden echtgenote het recht hebben bijgezet te worden in het familie-

graf. Aanvaarden we dan de eerst geschetste oplossing, waarbij het ogenblik van overlijden beslissend is? Hoegenaamd niet. Geen van beide opvattingen in de aangehaalde rechtspraak geformuleerd, kunnen we als algemene regel aanvaarden, omdat we ons hier bevinden voor « eenmalige rechtspraak ». De familiale verhoudingen immers, de belangen die zich op dit plan in het familiale kader tegenover elkaar stellen, zijn zo verschillend, tevens zo subtiel en verbonden met het concrete leven dat de rechter bij betwisting naar de omstandigheden zal moeten oordelen.

c. Het recht van de erfopvolgers.

Het reeds voormelde decreet van artikel 10 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 verleent aan de vergunninghouder niet alleen het recht op een afzonderlijke en afgescheidene grafplaats voor zichzelf en zijn verwanten, maar eveneens voor zijn erfopvolgers.

Het woord erfopvolgers, voorafgegaan door dat van verwanten, kan geen andere personen bedoelen dan diegene, die niet verwant zijn met de vergunninghouder maar hem opvolgen krachtens testamentaire bepalingen ⁽³⁹⁾.

d. Het recht van personen, bevriend met de vergunninghouder.

Talrijke arresten en vonnissen kennen aan de vergunninghouder het recht toe personen, die noch zijn bloed- of aanverwanten zijn, maar met hem verbonden in vriendschap in het familiegraf te laten begraven. De administratieve overheid heeft hierover evenwel een toezicht om handelingen, die met de eerbied voor de doden en het onoverdrachtelijk karakter der grafplaatsvergunningen in strijd zijn te voorkomen ⁽⁴⁰⁾.

Bemerking.

We hebben bij het aanduiden van de personen, die recht hebben op een plaats in het familiegraf, steeds de vergunninghouder in leven beschouwd. Het spreekt vanzelf dat dezelfde regelen gelden wanneer de oorspronkelijke vergunninghouder overleden is, en de grafplaats aan de familie in onverdeeldheid overgaat.

B. Het recht van de vergunninghouder bij sluiting van het kerkhof.

In geval van sluiting van het kerkhof is de gemeente er toe gehouden een *even groot stuk grond* aan de vergunninghouder in het nieuwe kerkhof ter beschikking te stellen als in het oude kerkhof. Zolang het familiegraf in het nieuwe kerkhof niet is gevestigd moeten de vergunninghouder en de andere rechthebbenden in de oude begraafplaats kunnen worden begraven ⁽⁴²⁾. De gemeente moet daarenboven op haar kosten de stoffelijke overschotten doen opgraven, vervoeren en opnieuw begraven in het nieuwe kerkhof, tenzij het tegenovergestelde in de vergunningsakte werd bedongen ⁽⁴³⁾. Dezelfde regelen gelden wanneer slechts een gedeelte van het kerkhof wordt gesloten en de grond, waarop de vergunninghouder zijn grafplaats heeft opgericht, zich in dat gedeelte bevindt.

Een vergunninghouder kan zich niet verzetten, noch tegen het sluiten van het kerkhof, noch tegen het vervoeren van de stoffelijke overschotten ⁽⁴⁴⁾.

De meningen lopen uiteen wanneer de vraag wordt gesteld of de gemeente de last moet dragen van het afbreken en wederopbouwen der graftekens en -kelders. Indien het gemeentereglement een regeling vast-

stelt, is elke betwisting daaromtrent uitgesloten. In tegenovergesteld geval zou de gemeente er niet toe verplicht zijn (45).

C. Het recht tot oprichting van grafkelders en gedenktekens.

Reeds van oudsher werden bij vele volken de lijken en de graven door opstapeling van stenen en rotsen tegen schending beveiligd. Zo kennen we b.v. de Hunnebedden. De grafmonumenten, kelders en zuilen, welke onze hedendaagse grafplaatsen versieren en tevens tot herinnering en verering van de dierbare doden worden opgericht, zijn een overblijfsel van deze oude gebruiken.

Artikel 10 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 kent aan de vergunninghouders alleen het recht toe op de geconcedeerde plaats grafkelders en gedenktekens op te richten (46). Meteen worden deze grafmonumenten opgenomen in de kultus der begraving; graf en grafmonument, daar ze dezelfde bestemming hebben: «het begraven der doden», vormen een geheel.

Heeft de vergunning van grafplaats als toelating tot private benutting op het openbaar domein een publiekrechtelijk karakter, dan blijven de grafmonumenten, die er worden opgericht, onderworpen aan privaatrechtelijke regelen. De grafmonumenten zijn eigendom van de vergunninghouder (47), eigendom, die weliswaar beperkt wordt door de bestemming waaraan de grafmonumenten, evenals de grafplaats zelf, onderworpen zijn.

Wanneer de vergunning ophoudt te bestaan, keren grafstenen en andere gedenktekens terug tot de vergunninghouder of tot zijn rechthebbenden, tenzij de vergunningsakte zou bepalen dat de gempente er eigenaar van wordt (48).

Het afbreken van vervallen graftekens en het wegruimen der afbraak mag ambtshalve bevolen worden krachtens artikel 16 van het decreet (49).

§ 4. De overgang van de bij vergunning verkregen grafplaats.

De Romeinen beseften duidelijk dat er zaken zijn, die buiten het vermogen en het vermogensrecht staan, en die aan zelfstandige regelen onderworpen zijn: de «*res sacrae*».

In ons sterk gelaïciseerd recht komt dit begrip als zodanig niet voor; wel vinden we sporen van deze Romeinsrechtelijke opvatting; zo worden b.v. de graven nog dikwijls «gewijde zaken» genoemd. Als zodanig staan ze buiten het vermogensrecht. Ze zijn dan ook aan daarvan afwijkende regelen onderworpen.

Voorafgaande bemerking.

Het gebeurt dikwijls dat een persoon, die zich een grafplaatsvergunning heeft verworven, zich in de onmogelijkheid bevindt de grafplaats te gebruiken omdat hij bv. definitief de streek verlaat. Men aanvaardt dan dat de vergunninghouder in akkoord met de gemeente zijn rechten aan een ander persoon overmaken kan.

Het Hof van Beroep van L'moges is van oordeel dat een nieuwe ongebruikte grafkelder voor de notaris bij opbod kan worden verkocht onder voorwaarde dat deze niet aan vreemden overgaat (50).

Deze uitzonderlijke gevallen van overdracht laten we hier buiten beschouwing.

1. De overgang bij wijze van beschikking onder levenden.

Beschikkingen ten *bezwarenden titel* over de grafplaats zijn verboden (51). Daardoor wil men het gewijde karakter van het recht beveiligen. De som welke voor de vergunning moet gestort worden is zeker geen prijs. In feite wordt ze door de meeste mensen als zodanig beschouwd: men «koopt» zijn grond in het kerkhof. Dit geeft hun de indruk dat de gemeente zich als het ware aan een soort simonie schuldig maakt. Volgens de regelen van het privaatrecht, die dit willen voorkomen, zijn dan ook de vervreemdingen onder bezwarenden titel verboden. Bijgevolg is de bij vergunning verkregen grafplaats «*extra-commercium*». Daaruit heeft de rechtspraak afgeleid dat ook de beschikkingen onder levenden ten *kostelozen titel* uit den boze zijn (52).

2. De overgang bij wijze van testamentaire beschikking.

Het is algemeen aanvaard dat de vergunninghouder bij testament over zijn recht beschikken kan (53). De rechtspraak betoogt nochtans, dat de grafplaats niet begrepen is in het universele legaat, indien het testament zich daaromtrent niet uitdrukkelijk uitspreekt (54). Bij stilzwijgen van het testament wordt het recht van de familie boven dat van de algemene legataris gesteld. Het is alleen maar bij afwezigheid van reservataire erfgenamen en wanneer de wil van de erflater zonder opspraak kan uitgevoerd worden, dat de grafplaats aan de universele legataris overgaat (55).

3. De overgang bij versterf.

De bij vergunning verkregen grafplaats en de grafmonumenten maken, als gewijde zaken, geen deel uit van de gewone nalatenschap van de vergunninghouder. Zodoende verbeurt de erfgenaam, die de nalatenschap verwerpt, zijn rechten op de familiale grafplaats niet (56). De grafplaats is in zekere zin een *familiezaak* en gaat, bij versterf, over aan de familie. De familieleden bezitten de grafplaats in onverdeelde. Artikel 185, bepalend dat, inzake nalatenschap, niemand kan gedwongen worden in onverdeelde te blijven, is hier dan ook niet van toepassing (57). Veiling of verdeling immers zouden strijdig zijn met het gewijde karakter van het familiegraf: het ware het familiegraf behandelen als een zaak, welke niet *extra-commercium* is, zelfs wanneer de verdeling of veiling tot de familieleden zou beperkt blijven (58).

Elke rechthebbende mag van de grafplaats gebruik maken op voorwaarde dat hij de rechten van de andere eerbiedigt (59). Zonder de toestemming van de anderen mag hij de grafplaats noch veranderen, noch vernieuwen: zo mag zonder het akkoord van de andere rechthebbenden de inscriptie op het graf niet worden veranderd (60).

Alle rechthebbenden hebben tevens het recht de hunnen in de gezamenlijke grafplaats te laten bijzetten, zonder dat de toestemming van de andere familieleden daartoe is vereist. Ook mogen ze aan de doden al de eerbewijzen betuigen welke de gewoonten en zeden medebrengen.

II. De grafplaats op privaat terrein.

Met het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 bracht de wetgever der Franse revolutie een defini-

tieve ordening in de chaos, die gedurende het ancien regime inzake begraafplaatsen had geheerst. Er werd streng verboden nog verder begraafplaatsen aan te leggen binnen de ringmuur der steden en in de kerken of gebouwen, gebruikt voor de eredienst; in principe, mag alleen nog begraven worden in het kerkhof dat door de gemeente buiten de agglomeratie zal worden opgericht ⁽⁶¹⁾.

Tegemoetkomend wellicht aan gebruiken, waarvan de oorsprong teruggaat tot de godsdienstoorlogen en zeer sterk verbreid waren vooral in Protestantse milieus ⁽⁶²⁾, veroorloofde de wetgever met het artikel 14 van hetzelfde decreet de grafplaats op privaat terrein. Aldus wordt aan de particulieren de mogelijkheid geboden zich op hun eigen erf te laten begraven; meteen wordt een uitzondering gevestigd op de algemene regel, die het gemeentelijke kerkhof als de normale begraafplaats der doden aanduidt.

§ 1. Onderzoek van artikel 14.

Vermeld artikel 14 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 luidt als volgt: « Iedere persoon mag » zich op zijn eigendom laten begraven op voorwaarde » dat deze eigendom gelegen is buiten de ringmuur » der agglomeraties en op de voorgeschreven afstand » van deze ringmuur. » ⁽⁶³⁾.

Iedere persoon (toute personne), zo zegt het artikel, heeft het recht zich op zijn eigendom te laten begraven. Sommigen ⁽⁶⁴⁾ hebben deze zinsnede zeer restrictief geïnterpreteerd, en waren de mening toegedaan dat artikel 14 slechts een *individueel* recht toekent: de grafplaats op privaat terrein is slechts toegelaten voor de *enkeling op zijn erf*. Het gaat hier dus, volgens hen, alleen om een afzonderlijke grafplaats voor de eigenaar van het erf; een collectieve begraafplaats voor én de eigenaar én zijn familieleden wordt door het artikel niet toegelaten. Ten slotte, zo word er geargumenteerd, heeft het decreet daar waar het met artikel 10 de mogelijkheid van grafplaatsvergunningen voorziet, het recht van de verwanten en van de erfopvolgers uitdrukkelijk erkend; in artikel 14 echter worden deze personen niet vermeld ⁽⁶⁵⁾.

Toch neemt men aan dat verschillende personen op eenzelfde terrein kunnen worden begraven, wanneer ieder van hen, op het ogenblik van zijn overlijden, eigenaar is van het erf ⁽⁶⁶⁾.

Houdt deze opvatting wel voldoende rekening met de normale verlangens van de familiale solidariteit? Zal een echtgenoot b.v. zich laten begraven op zijn erf, wanneer hij weet dat zijn echtgenote niet naast hem zal rusten?

Deze mening leidt ook tot onaantvaardbare konsequenties; zo b.v. wanneer een vader zich laat begraven op eigen erf, kan de zoon, na de dood van zijn vader eigenaar geworden van het erf, zich op hetzelfde terrein een laatste rustplaats laten verzekeren; gaat de zoon echter de vader in de dood vooraf, dan zou hij er, volgens hogervermelde opvatting, niet mogen worden begraven.

Ons inziens moet een interpretatie van artikel 14 worden aanvaard, waarbij naast de oprichting van een afzonderlijke begraafplaats voor de eigenaar, de mogelijkheid openstaat voor de vestiging van een *familiegraf* ⁽⁶⁷⁾. Alleen dan wordt er rekening gehouden met tradities, gewoonten en familiale solidariteit ⁽⁶⁸⁾.

Tenslotte, moeten we ons, om de juiste betekenis van de zinsnede « iedere persoon » te vatten, terug-

plaatsen in de ideeënwereld van de Franse Revolutie, tijdperk waaruit het decreet dateert. De Franse Revolutie meende een einde te moeten stellen aan de bevoorrechte standenregeling: vrijheid en gelijkheid voor allen, was de slogan. « Toute personne » is een emanatie van deze gedachtenstroming. Het betekent « elkeen, iedereen » heeft het recht; een diepere zin hoeven we er niet in te zoeken.

Artikel 14 laat echter niet toe dat een vreemdeling een plaats zou verwerven in het familiegraf op privaat terrein ⁽⁶⁹⁾.

De grond, bestemd voor de *partikuliere grafplaats*, mag slechts een deel van het erf en niet gans het erf beslaan. Zoniet zou men zijn erf kunnen verbrekelen om er een reeks grafplaatsen aan te leggen en alzo een collectieve begraafplaats vestigen, die geen deel uitmaakt van het gemeentelijk domein ⁽⁷⁰⁾.

Zo werd bij K.B. van 20 mei 1936 de beslissing van een gemeenteraad, die vergunning had verleend een bijzondere grafplaats aan te leggen, vernietigd om de volgende reden: uit de gegevens der zaak bleek dat het perceel, waarop de eigenaar een grafplaats wilde oprichten, slechts de nodige oppervlakte voor het graf zelf had ⁽⁷¹⁾. Een ander K.B. van 9 maart 1939 vernietigde de toelating om een particuliere grafplaats op te richten, omdat de eigendom maar een are groot was, hetzij amper iets groter dan wat voor een grafruimte vereist is. De wetgever, zo oordeelde het K.B., heeft met artikel 14 een eigendom bedoeld, wiens oppervlakte groter moet zijn dan deze nodig voor een graf ⁽⁷²⁾.

Een zelfde principe belet dat verschillende families samen eenzelfde terrein als begraafplaats zouden aankopen en aldus een tweede kerkhof naast het gemeentelijke oprichten ⁽⁷³⁾.

Het laat evenmin toe dat de leden van een godsdienstige gemeenschap elk een perceel grond zouden aankopen om alzo een gemeenschappelijk kerkhof aan te leggen ⁽⁷⁴⁾. Evenmin laat het toe een begraafplaats aan te leggen voor een kloostergemeente ⁽⁷⁵⁾. Thans echter bestaat er een strekking om de toepassingen dezer bepalingen te wijzigen ten gunste van de kloostergemeenten ⁽⁷⁶⁾.

Het Belgische Hof van Verbreking oordeelde dat het begraven in een private kapel niet wordt toegelaten door artikel 14 zelfs wanneer deze kapel gelegen is buiten de stad of de gemeente, maar bewezen werd dat het publiek er toegang heeft. Men moet immers bij de toepassing van artikel 14 rekening houden met artikel 1 van hetzelfde decreet dat op absolute wijze verbiedt begraafplaatsen aan te leggen in een publieke kapel en in het algemeen in gebouwen waar burgers hun kultus houden ⁽⁷⁷⁾.

De eigendom, zo bepaalt artikel 14 tenslotte, moet gelegen zijn *buiten de ringmuur der agglomeraties en op de voorgeschreven afstand van deze ringmuur* (... pourvu que la dite propriété, soit hors et à la distance prescrite de l'enceinte des villes et bourgs).

De benamingen « villes et bourgs », zoals trouwens het begrip « enceinte » (ringmuur) stemmen niet meer overeen met de begrippen van ons huidig recht ⁽⁷⁸⁾.

Volgens de rechtspraak moet daardoor verstaan worden: al de gemeenten, zowel de stedelijke als de landelijke, die een agglomeratie vormen ⁽⁷⁹⁾. De afstand van 35 tot 40 meter (cfr artikel 2 van het decreet) moet gemeten worden tussen de uiterste tuinen of huizen enerzijds ⁽⁸⁰⁾ en de muur van de begraafplaats — en niet het dichtst bijgelegen graf — anderzijds. Een dergelijke afstand is niet nodig tussen de grafplaats en de wegen ⁽⁸¹⁾.

§ 2. Het gemeentelijk toezicht op de grafplaats op privaat terrein.

De rechtsspraak is de mening toegedaan dat artikel 14 geen absoluut recht toekent. Het Franse Hof van Verbreking oordeelde als volgt: «Overwegende » dat artikel 14 geenszins een recht toekent, waarbij » het aan de willekeur van eenieder zou overge- » laten zijn in volle vrijheid, zijn familieleden te » laten begraven in de velden en langs de wegen, » zo deze grafplaatsen zich maar bevinden op zijn » eigendom, en op de voorgeschreven afstand ge- » legen zijn; dat motieven van openbare gezond- » heid en nog meer beschouwingen van hoog- » staande aard, steunende op de eerbied, verschuldigd » aan het stoffelijk overschot, zich daartegen verzet- » ten; dat artikel 16 van het decreet artikel 14 in zijn » toepassing beperkt; dat dit artikel 16 de partiku- » liere grafplaatsen stelt onder de politie en het toe- » zicht van de gemeente; dat zodoende aan de ge- » meentelijke overheden het recht wordt verleend ze » te reglementeren, en zelfs ze te verbieden; dat arti- » kel 16 eveneens voor gevolg heeft dat hij, die van » artikel 14 gebruik wil maken, zich in verbinding » moet stellen met de administratieve overheid en » slechts onder hun leiding mag handelen.» (82).

Dezelfde houding wordt door de Belgische rechtsspraak aangenomen (83).

Het is dus duidelijk uitgemaakt dat artikel 14 geen onbeperkt recht toekent maar moet gelezen worden in innig verband met artikel 16 dat beschikt als volgt: «De grafplaatsen, zowel de openbare als de partikuliere zijn onderworpen aan het gezag, en aan de politie en aan het toezicht der gemeentelijke overheden (84). Bijgevolg bezit de gemeenteoverheid op dit gebied de verordende macht en zelfs de macht om een verbod op te leggen (85).

De toelating om begraven te worden op zijn eigendom moet verleend worden door de burgemeester, hoofd van de plaatselijke politie, met inachtneming van een politiereglement zo er een bestaat. Bestaat er geen dan moet de toelating verleend worden door de burgemeester onder de voorwaarden, die hij bepalen zal (86). Voor elke aanvraag moet de burgemeester uitspraak doen bij een bijzondere beslissing. De burgemeester mag de toelating verlenen of weigeren en mag tevens alle maatregelen voorschrijven, die voor de partikuliere grafplaatsen nodig zijn. De toelating mag echter niet afhankelijk gesteld worden van een gift ten bate van de armen, die vereist wordt voor het verwerven van een grafplaatsvergunning. Zij wordt dus kosteloos verleend (87).

Het statuut van de private begraafplaats is analoog met dat van de openbare begraafplaats (88). Zo gelden de regelen door de gemeentelijke overheid uitgevaardigd voor de openbare grafplaatsen ook voor de partikuliere; ze zijn eveneens onderworpen aan dezelfde regelen inzake afmetingen waaraan de openbare begraafplaatsen moeten voldoen. Tevens moet men wanneer men het karakter van grafplaats wil opheffen dezelfde regelen volgen als diegene die gelden voor het sluiten van de gemeentelijke kerkhoven (89).

§ 3. De vervreemdbaarheid van het aan de private grafplaats toegewijde erf.

De gemeentelijke kerkhoven maken deel uit van het openbaar domein, dat onvervreemdbaar is. De gemeentelijke kerkhoven zijn dus «extra-commercium». In welke mate nu is het terrein, waarop een private grafplaats is gelegen, aan de handel onttrokken?

De burgerlijke rechtbank van Namen besliste dat: «noch wet, noch juridisch principe de terreinen, » waarop private grafplaatsen zijn, buiten de handel » hebben geplaatst; dat men de grafplaats en het » terrein in kwestie vervreemden mag; dat de koper » echter gehouden blijft de politiemaatregelen door de » bevoegde overheid uitgevaardigd te eerbiedigen, als- » mede de bestemming van de partikuliere grafplaats, » zolang deze bestemming niet op een regelmatige » wijze een einde heeft genomen» (90).

Het Franse Hof van Verbreking oordeelde echter dat: «de grafkelder en de grond waarop deze is op- » gericht onttrokken zijn aan de gemene voorschrif- » ten inzake eigendom en de vrije beschikking over » goederen; dat ze geen, in geld uitdrukbare, waarde » hebben» (91).

Ten aanzien van het al of niet vervreemdbaar karakter moet, ons inziens, een onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds het erf met de grafplaats erop gevestigd, en anderzijds de grafplaats zelf.

Het graf zelf, de kelder en de grond, waarop deze zijn aangelegd zijn onvervreemdbaar; door hun gewijd karakter zijn ze onttrokken aan de handel.

Samen met het erf echter, waarvan de grafplaats een deel uitmaakt, mag het graf wel vervreemd worden; de nieuwe eigenaar is dan onderworpen aan de bepalingen van artikel 16 van het decreet.

Op de vraag of het erf mag vervreemd worden zonder de grafplaats antwoordde het reeds voormelde arrest van het Franse Hof van Verbreking dat een dergelijke vervreemding toegelaten is; tevens kende het een recht van overgang toe naar de grafplaats.

R. BLANPAIN,

Aangesteld Navorser van het N.F.W.O.

(1) Art. 6 van het decreet van 23 Prairial van het jaar 12 bepaalt dat gewone grafplaatsen slechts mogen vernieuwd worden om de vijf jaar.

(2) «Lorsque l'étendue des lieux consacrés aux inhumations le permettra, il pourra y être fait des concessions de terrains aux personnes qui désireront y posséder une place distincte et séparée pour y fonder leur sépulture et celle de leurs parents ou successeurs, et y construire des caveaux, monuments ou tombeaux» (art. 10).

«Les concessions ne seront néanmoins accordées qu'à ceux qui offriront de faire des fondations ou donations en faveur des pauvres et des hôpitaux, indépendamment d'une somme qui sera donnée à la commune» (art. 11).

(3) Ketelaer C., *Begraafplaatsen en begravingen in: T. Best.*, Brussel, (VI), 1951, p. 383.

(4) P.B., Ve Concession de sépulture, n° 7.

(5) «Chaque inhumation aura lieu dans une fosse séparée; chaque fosse qui sera ouverte aura un mètre cinq décimètres à deux mètres de profondeur, sur huit décimètres de largeur, et sera ensuite remplie de terre bien foulée (art. 4). Les fosses seront distantes les unes des autres de trois à quatre décimètres sur les côtés, et de trois à cinq décimètres à la tête et aux pieds (art. 5). «Pour éviter le danger qu'entraîne le renouvellement trop rapproché des fosses, l'ouverture des fosses pour de nouvelles sépultures n'aura lieu que de cinq années en cinq années; en conséquence, les terrains destinés à former les lieux de sépulture seront cinq fois plus étendus que l'espace nécessaire pour y déposer des morts qui peuvent y être enterrés chaque année (art. 6).»

(6) De eeuwigdurende grafplaatsvergunningen bieden grote nadelen. Te snel nemen ze een groot deel van het kerkhof «voor altijd» in beslag, en verplichten de gemeenten, dikwijls na korte tijd, uit te zien naar een uitbreiding van het bestaande kerkhof, of dwingen haar een nieuw, groter kerkhof op te richten. Meer nog, ze verhogen ten eerste de onderhoudskosten van de kerkhoven, daar de ondervinding uitwees, dat na een of twee generaties — of soms nog vroeger — sommige bij vergunning verworven grafplaatsen niet meer onderhouden worden, aldus de monumenten vervallen en door de gemeentelijke diensten moeten worden afgebroken met het oog op de openbare veiligheid (*Graille E., Manuel de législation funéraire*, Parijs, 1950, p. 383).

Het was dan ook met de bedoeling de nadelige gevolgen, verbonden aan het verlenen van een te groot aantal eeuwigdurende vergunningen te voorkomen, dat in Frankrijk bij ordonnantie van 6 december 1843 bepaald werd dat de eeuwigdurende vergunningen alleen maar tegen zeer hoge stortingen mogen worden afgeleverd; dat met een wet van 3 januari 1924 de honderdjarige vergunning werd ingesteld en daarbij de wens werd geuit dat de families deze zouden

verkiezen, omdat ze practisch toch tot hetzelfde resultaat leiden als de eeuwige durende, te meer daar ze hernieuwbaar zijn. Tevens werd de mogelijkheid voorzien voor de gemeenten om onder zekere voorwaarden, de althoudende vergunning van grafplaats, waarvan de staat van verlatenheid vastgesteld en niet betwist wordt, over te nemen.

(7) Cass. fr. 31-1-1870, *Rec. Dall.*, 70, 1, 247; H.V.B. Rouen 1882, S., 1882, 2, 254; Conseil de préfecture de Rouen 13-11-1936, S., 1938, 3, 17; H.V.B., Caen, 4-1-1893, S., 1893, 2, 227. Toch gingen ook stemmen op om de nadruk te leggen op het unilaterale karakter van de vergunningsakte: «un acte unilatéral de gestion du domaine public que le fait d'avoir été provoqué par le concessionnaire ne transforme pas en contrat» (V° Jèze, *Les contrats administratifs* p. 214, en noot in S., 1938, 3, 17).

(8) Zij het dan een akte met louter administratief karakter, zoals betoogd wordt in Arr. Verbr., 27-2-1864, *Pas.*, 1864, 1, 117; Rb. Luik, 23-6-1936, *Pas.*, 1937, 3, 76.

(9) D'Hoedt R., *Begraafplaats en teraardebestelling*, in *Administratief Lexicon*, B 2, p. 13.

(10) K.B., 26-1-1937, *Rev. Comm.*, 1937, 120.

(11) Besluit van de Regent, 2-4-1949, *Rev. Adm.*, 1949, 224.

(12) Rondschr. B.Z. 1880. *Ketelaer C., Begraafplaatsen en begravingen*, in: T. Best., Brussel, (VI), 1951, p. 384.

(13) *Pas.*, 1864, 1, p. 124-129.

(14) Mignon M., *Essai d'une résolution de la complexité juridique des concessions de terrains dans les cimetières* in: *Recueil Dalloz*, 1950, cahier 27.

(15) Deze analogie is er eveneens op het terrein van de aflevering van de vergunning.

(16) Rb. Seine, 24-12-1856, *Rec. Dall.*, 1858, 3, 53.

(17) Instruct. gen. de la Regie, n° 1157, 30-6-1846, *Rec. Dall.*, 1846, 2, 127; Rb. Lyon, 4-4-1863 en Rb. Ferrand, 5-2-1867, *Rec. Dall.*, 1867, 3, 63. Volgens Vauthier in: *Droit administratif*, Brussel, 1950, p. 398, is een kontrakt van huurverhuur hier juridisch onmogelijk.

(18) H.V.B., Parijs 4-7-1884, *Rec. Dall.*, 1885, 2, 211; Cass. fr. 18-1-1911, *Rec. Dall.*, 1911, 1, 341; Conseil de Préfecture de Rouen, 13-11-1936, S., 1938, 2, 17.

(19) H.V.B., Parijs, 19-1-1939, *D.H.*, 1939, 88; H.V.B., Parijs, 29-3-1949, *D.H.*, 1949, 309 en S., 1949, 2, 116; H.V.B., Rouen, 27-11-1938, *D.H.*, 1938, 589.

(20) Cass. fr. 12-2-1901, *Rec. Dall.*, 1905, 1, 495; H.V.B., Parijs 29-3-1949, *D.H.*, 1949, 309; H.V.B., Douai, 2-12-1903; *Rec. Dall.*, 1905, 2, 433.

(21) H.V.B. Bourges, 28-11-1910, *Rec. Dall.*, 1912, 2, 21; H.V.B., Rouen, 27-11-1938, *D.H.*, 1938, 589; H.V.B., Parijs 19-1-1939, *D.H.*, 1939, 88.

(22) Min. int. 20-7-1841, *Rec. Dall.*, 42, 3, 103; H.V.B., Amiens, 12-6-1928, *D.H.*, 1928, 501; Rb. Espalion, 24-7-1923, *Rec. Dall.*, 1923, 5, 12; Rb. Cholet, 1-6-1949, *D.H.*, 1949, Somm. 42; H.V.B., Parijs, 2-1-1934, *D.H.*, 1934, 169; H.V.B., Lyon, 8-6-1911, S., 1912, 2, 19.

(23) Rb. Narbonne, 15-1-1913, *Rec. Dall.*, 1914, 2, 36; H.V.B. Montpellier, 14-10-1953, *D.H.*, 1953, 710; H.V.B., Besançon, 19-6-1928, *D.H.*, 1928, 549; H.V.B., Brussel, 13-12-1854, *Pas.*, 1856, 2, 5, en 1 maart 1928, *Pas.*, 1928, 2, 169.

(24) H.V.B., Lyon, 4-2-1875 en 16-5-1877, *Rec. Dall.*, 1877, 2, 161.

(25) H.V.B., Luik, 28-3-1878, *Pas.*, 1878, 2, 166; en 14-12-1923, *Pas.*, 1926, 2, 19 en 30-1-1942, *Pas.*, 42, 2, 73.

(26) De begraafplaats is extra-commerceum.

(27) De rechten van de vergunninghouder tegenover de particulieren laten we voortaan buiten beschouwing.

(28) *Ketelaer C., Begraafplaatsen en begravingen*, in: T. Best., Brussel, (VI), 1951, p. 184. - *Graille E., Manuel de législation funéraire*, Parijs, 1950, p. 177.

(29) Dit geldt evenzeer voor het geval waarin de echtgenote de vergunning van grafplaats zou hebben verworven.

(30) Rb. Vienne, 5-7-1895, *Rec. Dall.*, 1896, 2, 270; H.V.B., Toulouse, 15-2-1906, *Rec. Dall.*, 1908, 2, 353; H.V.B., Bordeaux 9-2-1887, S., 1888, 2, 131.

(31) S., 1888, 2, 131.

(32) *Panhol.*, noot onder H.V.B., Parijs, 23-2-1893 *Rec. Dall.*, 1893, 2, 353.

(33) 22-2-1938, *J.T.*, 1938, 360.

(34) H.V.B., Bordeaux, 9-2-1887, S., 1888, 2, 131. Rb. Brussel, 20-6-1924, *Rev. Adm.*, 1925, 262.

(35) H.V.B., Parijs, 11-2-1937, *D.H.*, 1927, 174.

(36) Cass. fr., 7-4-1857; H.V.B., Lyon, 7-7-1883, *Rec. Dall.*, 1885, 2, 34.

(37) H.V.B., Brussel, 6-5-1929, *Pas.*, 1929, 2, 132.

(38) H.V.B., Luik, 22-1-1885, *Pas.*, 1885, 2, 140.

(39) *Graille E., Manuel de législation funéraire*, Parijs, 1950, p. 178.

(40) Rb. Seine, 1-4-1882 en H.V.B., Bordeaux 9-5-1883, *Rec. Dall.*, 1885, 2, 120; Rb. Brussel, 12-4-1910, *Pas.*, 1910, 3, 227; H.V.B., Brussel, 1-3-1911, *B.J.*, 1912, 203; Rb. Narbonne, 15-1-1913, *Rev. Adm.*, 1914, 189.

(41) *Rev. Adm.*, 1895, 180.

(42) D'Hoedt R., *Begraafplaatsen en teraardebestelling*, in: *Administratief Lexicon*, B. 2, p. 16.

(43) *Rev. Adm.*, 1909, 232; P.B., V° Concession de sépulture, n° 159; *Rev. Comm.*, 1927, 312.

(44) D'Hoedt R., o.c., p. 16. De rechtspraak in Frankrijk is eensluidend van oordeel dat deze kosten door de particulier moeten worden gedragen (H.V.B., Parijs, 30-7-1902, S., 1902, 2, 296). Cass. fr. 25-10-1910, *Rec. Dall.*, 1912, 1, 129; H.V.B., Douai, 8-3-1892, *Rec. Dall.*, 1892, 2, 562.

(45) Rb. Brussel, 1-3-1911, *B.J.*, 1912 203; *Rev. Adm.*, 1910, 226. Maar krachtens art. 12 van het decreet mag om het even wie op een gewoon graf gewone grafstenen en aanwijzende graftekens plaatsen, zonder dat daarvoor toelating vereist is. Die tekens moeten niet worden weggenomen na het verstrijken van het vijfde jaar na de ter-

aardebestelling, maar slechts wanneer de grafkuilen vernieuwd worden in het gedeelte van de grafplaats waar het graf zich bevindt, *D'Hoedt R., o.c.*, bl. 17.

(46) Volgens *De Page H., Traité... T., V, Les Biens*, n° 1167, is de vergunninghouder eigenaar van de grafmonumenten op grond van een soort «jus superficeij». R. Luik, 23-6-1936, *Pas.*, 1937, 3, 76.

(47) D'Hoedt R., *Begraafplaats en teraardebestelling*, in: *Administratief Lexicon*, B 2, p. 17; P.B., V° Concessions de sépulture, n° 156.

(48) *Rev. Adm.*, 1898, 87.

(49) 27-5-1919, *Rec. Dall.*, 19, 5, 22.

(50) Rb. Lyon, 30-6-1877, *Rec. Dall.*, 1878, 3, 88; Rb. Seine, 1-4-1882, *Rec. Dall.*, 1883, 3, 30; H.V.B., Aix, 17-4-1907, S., 1907, 2, 278; H.V.B., Lyon, 27-5-1932, *D.H.*, 1934, Somm., 20; H.V.B. Parijs, 22-5-1924, *D.H.*, 1924, 551; H.V.B., Limoges, 27-5-1919, *Rec. Dall.*, 1919, 5, 22; H.V.B., Douai, 4-3-1930, *D.H.*, 1931, Somm., 4; H.V.B., Luik, 22-1-1885, 2, 140; *Pas.*, 1885, 2, 140.

(51) Cass. fr., 9-6-1898, S., 1912, 2, 19; H.V.B., Lyon, 8-6-1911, S., 1912, 2, 19; H.V.B., Parijs, 22-5-1924, *D.H.*, 1924, 551; Rb. Seine, 16-4-1912, S., 1918-19, 2, 113. Evenwel wordt aanvaard dat de vergunninghouder over een gedeelte van de grafplaats beschikken kan ten voordele van zijn zuster (Bordeaux, 9-5-83 in: *Arbus A., Concessions dans les cimetières*, Parijs, 1924, p. 74).

(52) H.V.B., Bordeaux, 12-8-1901, S., 1902, 2, 140; H.V.B., Aix, 17-4-1907, S., 1908, 2, 278; H.V.B., Parijs, 29-3-1949, S., 1949, 2, 116.

(53) H.V.B., Toulouse, 25-4-1904, S., 1905, 2, 9; H.V.B., Bordeaux, 14-3-1927, S., 1927, 2, 158; H.V.B., Lyon, 7-11-1949, S., 1949, 2, 63: «Et, s'il est possible au titulaire de la concession d'en régler définitivement le sort par testament, sa volonté doit être exprimée formellement et sans aucune équivoque, l'institution d'un légataire universel fût-elle conçue dans les termes les plus généraux, ne pouvant comprendre un bien qui s'exclut d'une certaine manière du patrimoine de défunt et en dépouillant la famille ainsi».

(54) Limoges, 9-2-1907, *Rec. Dall.*, 1909, 3, 177; H.V.B., Agen, 23-7-1909, *Rec. Dall.*, 1910, 2, 18; Rb. Narbonne, 15-1-1913, *Rev. Adm.*, 1912, 465; Corr., Limoges, 7-7-1923, *Rec. Dall.*, 1923, 5, 11.

(55) Corr. Seine, 16-4-1912, S., 1884, 2, 72; H.V.B., Parijs, 22-5-1924, *D.H.*, 1924, 551; H.V.B., Montpellier, 30-12-1948, *D.H.*, 1949, 188.

(56) Rb. Périgueux, 26-11-1931, *D.H.*, 1931, 143; Cass. fr., 12-11-1940, *D.H.*, 1940, 194.

(57) H.V.B., Lyon, 27-5-1932, *D.H.*, 1933, Somm. 20; H.V.B., Montpellier, 30-12-1948, *D.H.*, 1949, 188.

(58) Turijn, 7-4-1903, S., 1906, 2, 14; H.V.B. Nancy, 24-5-1889, S., 1889, 2, 118; Rb. Seine, 20-4-1930, *D.H.*, 390; H.V.B., Parijs, 5-7-1948, S., 1949, 2, 116.

(59) H.V.B., Bordeaux, 27-2-1882, S., 1883, 2, 109; Rb. Seine, 19-7-1889, *Journal de Droit*, 14, 9, 1889; Rb. Seine, 29-4-1930, *D.H.*, 1930, 390.

(60) «Aucune inhumation n'aura lieu dans les églises, synagogues, hôpitaux, chapelles publiques, et généralement dans aucun des édifices clos et fermés où les citoyens se réunissent pour la célébration de leurs cultes, ni dans l'enceinte des villes et bourgs» (art. 1 van het decreet). «Il y aura, hors de chacune de ces villes et bourgs, à la distance de trente-cinq à quarante au moins de leur enceinte, des terrains spécialement consacrés à l'inhumation des morts» (art. 2 van het decreet).

(61) *Ducrocq T., De la variété des usages funéraires dans l'Ouest de la France*, *Rev. de l'Administration*, 1885, p. 448-454, en noot onder Corr. Marennes 11-10-1881, *Rec. Dall.*, 1884, 2, 185.

(62) «Toute personne pourra être enterrée dans sa propriété pourvu que la dite propriété soit hors et à la distance prescrite de l'enceinte des villes et bourgs».

(63) P.B., V° Cimetière, n° 373-374: «l'article 14 du décret, en permettant aux particuliers de se faire inhumer dans leur propriété leur accorde un droit tout individuel, qui ne comprend pas la famille et les successeurs» (Memorial Belge, 1868, p. 398: dans les termes comme dans l'esprit du décret il s'agit de la tombe isolée du propriétaire et non pas des tombes collectives de lui et des membres de sa famille).

(64) R.P.D.B., V° Cimetière, n° 62.

(65) R.P.D.B., V° Cimetière, n° 63.

(66) Een advies van de Franse Conseil d'Etat luidt als volgt: «... le droit d'établir une sépulture privée doit être restreint au fondateur et aux membres de sa famille» 27-12-1860, *Rec. Dall.*, 1861, 3, 9.

(67) *Ducrocq T.*, noot onder Corr. Marennes, 11-10-1881, *Rec. Dall.*, 1884, 2, 185.

(68) Cass. fr. 24-1-1840, *Jur. Gen.*, V° Culte, n° 786.

(69) Corr. Brussel, 22-3-1880, *B.J.*, 1890, 431: «L'article 14 exige que le terrain ainsi destiné à une sépulture privée se trouve dans un héritage et ne constitue pas seul tout cet héritage; que le législateur n'a pas entendu autoriser des sépultures privées dans les terrains de deux ou plusieurs mètres en dehors des cimetières communaux, mais des sépultures privées dans des propriétés. Que décider le contraire, serait permettre à chacun de morceler sa propriété par l'établissement des sépultures privées...»; *Giron A., Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, T. II, Brussel, 1895. H.V.B., Brussel, 26-7-1890, *Pas.*, 1890, 2, 398.

(70) T. Gem., 1936, p. 218.

(71) T. Gem., 1939, p. 184.

(72) Conseil d'Etat fr. 27-12-1860, *Pas. fr.*, 1861, 2, 233. Bulletin Officiel Min. Int. fr. 1859, 143, «n'admet non plus la création de cimetières pour plusieurs familles associées».

(73) H.V.B., Brussel, 26-7-1890, *Pas.*, 1890, 2, 398.

(74) K.B. 19-10-1926, *Stbl.*, 27-10-1926; Rondschr. Justitie, 17-6-1880; H.V.B., Brussel, 7-8-1883; *Pas.*, 1884, 2, 218.

(76) Omzendbrief Binnenl. Zaken, 5-7-1950, *Bull. Comm.*, 1951, p. 21.

(77) 5-12-1881, *Pas.*, 1882, 1, 8.

(78) Een decreet van 10 Brumaire van het jaar 2 had reeds de benamingen «villes, bourgs, villages» vervangen door het woord «communes». De uitdrukking «bourgs» uit het decreet van Prairial had dus zelfs in 1805, geen nauwkeurige juridische betekenis, in: *D'Hoedt R., Begraafplaats en teraardebestelling, Administratief Lexicon*, B. 2, p. 7.

(79) Rb Dinant, 18-12-1902, *B.J.*, 1903, 90, oordeelde: «Attendu que les termes «villes et bourgs» ne sont pas définis par la loi; que toutefois d'après leur sens naturel, tant à l'époque du décret de Prairial qu'actuellement, ils ne désignent pas uniquement les localités clôturées par des murs ou barrières, mais toutes celles rurales ou urbaines, que forme une enceinte d'habitations selon les termes de l'article 7, ou autrement dit une agglomération».

(80) *D'Hoedt R., Begraafplaats en teraardebestelling, in Administratief Lexicon*, B. 2, p. 8.

(81) Conseil d'Etat fr. 16-10-1931, *S.*, 1932, 3, 24.

(82) Cass fr. 11-7-1856, *Pas. fr.* 1856, 1, 842.

(83) Corr. Brussel, 22-3-1890, *B. J.*, 1890, 431: «En tous cas l'autorité administrative compétente a le droit de réglementer et même d'interdire les inhumations dans les

propriétés particulières». Rb Namen, 13-2-1907, *Rev. Admin.* 1907, 281: «Que des cimetières à raison de leur destination sont soumis au droit de police de l'administration communale dans les mêmes conditions, tant pour ce qui concerne l'hygiène et la salubrité publique».

(84) «Les lieux d'inhumation, soit qu'ils appartiennent aux communes, soit aux particuliers, seront soumis à l'autorité, police et surveillance des administrations municipales».

(85) art. 78 van de Gemeentewet.

(86) *Ketelaer C., Begravingen en begraafplaatsen*, in *T. Best.*, Brussel (VI), 1951, p. 185-186.

(87) *Ketelaer C., o.c.*, p. 185.

(88) *P.B.*, V° Cimetière, n° 381.

(89) Rb Namen, 13-2-1907, *Rev. Admin.*, 1907, 281: «que de même ils ne peuvent être désaffectés suivant les règles relatives aux cimetières communaux, telles qu'elles résultent de l'article 8-9 du décret».

(90) 13-2-1907, *Rev. Admin.* 1907, 281. Rb. Réole 22-5-1895, *B.J.*, 1895, 866: «Un terrain où existent des sépultures privées et qui a d'ailleurs été donné en hypothèque, peut être saisi et vendu; aucune loi ne le rend inalienable, sauf l'observation des lois et règlements sur les lieux de sépulture au point de vue sanitaire et pénal».

(91) 11-4-1938, *D.H.*, 1938, 321.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 30 november 1959.

Voorzitter: M. Giroul.

Raadsheer-verslaggever: M. Richard.

Advocaat-generaal: M. Delange.

Strafrecht. — Verhoging van de door de eerste rechter uitgesproken gevangenisstraf, doch toekenning van de voorwaardelijkheid. — Blijft een verzwaaarde straf, zodat zij met eenparigheid van stemmen moet worden uitgesproken.

De schorsing, zijnde een element van de straf, waarmee zij een ondeelbaar geheel vormt, heeft tot gevolg de veroordeling voorwaardelijk te maken, hetgeen de eventualiteit dat zij uitgevoerd wordt, impliceert. Wanneer het Hof van Beroep de door de eerste rechter opgelegde straf verhoogt en schorsing verleent, blijft de uitgesproken straf niettemin een verzwaaarde straf. Zij dient derhalve krachtens artikel 2 der wet van 4 september 1891 met eenparigheid van stemmen te worden uitgesproken.

Goebeert.

Gelet op het bestreden arrest, op 1 april 1959 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

I. Over de voorziening van aanlegger Goebeert:

A. Aangaande de over de publieke vordering gewezen beslissing:

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 140 van de wet van 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting, en van artikel 2 van de wet van 4 september 1891 waarbij dit artikel aangevuld is;

doordat het bestreden arrest aanlegger Goebeert uit hoofde van de telastleggingen D, F, G en H tot een straf van twee jaar gevangenis en 500 frank geldboete veroordeelt aldus de straffen van één jaar zes maanden gevangenis en 500 frank geldboete die door de eerste rechters uit hoofde van dezelfde telastlegging werden uitgesproken verzwarende, zonder vast te stellen dat het Hof van beroep met eenparigheid van stemmen van zijn leden uitspraak gedaan heeft dan wanneer deze eenparigheid vereist is opdat het Hof van beroep de tegen de beklaagde uitgesproken straffen zou kunnen verzwaren:

Overwegende dat het bestreden arrest de beslissing van de eerste rechter te niet doet, onder meer in zover zij aanlegger Goebeert uit hoofde van oplichtingen tot één enkele straf van één jaar gevangenis en 500 frank geldboete en uit hoofde van overtredingen van het koninklijk besluit n° 43 van 15 december 1934 tot één enkele gevangenisstraf van zes maanden veroordeelt;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat deze telastleggingen bewezen gebleven zijn in de door de eerste rechter aangegeven grenzen, dat zij alle uit een enig strafbaar oogmerk voortspruiten en dat derhalve slechts één enkele straf, de zwaarste behoort te worden uitgesproken; dat het arrest aanlegger Goebeert veroordeelt tot een enige straf van twee jaar gevangenis en 500 frank geldboete, welke dus ten aanzien van de hoofdgevangenis zwaarder is dan het totaal van de door de eerste rechter uitgesproken straffen van die aard; dat het slechts voor de hoofdgevangenisstraf schorsing toestaat;

Overwegende dat de schorsing, een element van de straf waarmee zij een ondeelbaar geheel vormt, tot gevolg heeft de veroordeling voorwaardelijk te maken, wat de eventualiteit dat zij uitgevoerd wordt impliceert; dat mitsdien, wanneer het Hof van beroep de door de eerste rechter besliste straf verhoogt en schorsing verleent, de uitgesproken straf desniettemin een verzwaaarde straf blijft;

Overwegende dat het arrest niet vaststelt dat het met eenparigheid van stemmen van de leden van het Hof van beroep uitgesproken is, en dienvolgens artikel 140 van de wet van 18 juni 1869, door artikel 2 van de wet van 4 september 1891 gewijzigd, schendt;

Dat het middel gegrond is;

.....

Om die redenen:

Verbreekt het bestreden arrest, doch enkel in zover het aanlegger Goebeert veroordeelt op de publieke vordering en de burgerlijke vorderingen welke tegen hem zijn ingesteld;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Laat de kosten van de voorziening van aanlegger Goebeert de Staat ten laste;

Verwerpt de voorziening van aanlegger Lambert en veroordeelt hem tot de kosten van zijn voorziening;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 12 maart 1959.

Eerste Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-verslaggever : M. Sohier.

Advocaat-generaal : M. Mahaux.

Advocaten : Mrs. Van Rijn en Ansiaux.

Overmacht. — Toezicht van het Hof van Cassatie. — Maatregel van hogerhand.

De vraag of er overmacht aanwezig is, wanneer zij van feitelijke aard is, wordt soeverein door de feitenrechter beslist. Het Hof van Cassatie oefent echter zijn toezicht uit, wanneer de rechter zijn beslissing op een rechtsgrond gesteund heeft.

Een maatregel van hogerhand levert op zichzelf de overmacht op voor de burger, aan wie daardoor bevolen wordt zekere daden te verrichten of niet te verrichten. De burger moet aan de wet gehoorzamen op grond van haar bindende kracht en niet van de dwangmiddelen, die gebruikt worden om haar te doen naleven.

Cs. Mangiavacchi t/ cs. Leveau.

Gelet op het bestreden vonnis, op 3 januari 1957 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van de artikelen 16147, 16148, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk wetboek, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis het vonnis a quo te niet gedaan heeft, de argumentatie van aanleggers afgewezen heeft, de vordering van verweerders ontvankelijk en gegrond heeft verklaard in zover zij ertoe strekte dat aanleggers zouden worden veroordeeld om het nadeel te vergoeden dat verweerders elk jaar ondergaan hebben ten gevolge van het derven van de gehuurde zaak en aanleggers in de kosten verwezen heeft, om de redenen onder meer dat, in strijd met de verklaringen van aanleggers, de door dame Goisse, huurster van het litigieuze onroerend goed, ingestelde eis tot hernieuwing van de huurovereenkomst op zichzelf geen vreemde oorzaak zou wezen waardoor de schuldenaars, te weten de litisconsorten Mangiavacchi, van hun verbintenissen ten opzichte van verweerders bevrijd worden; dat ten deze aanleggers zich tegen deze eis tot hernieuwing niet hebben verzet en dat niets toelaat te onderstellen, en nog minder als vaststaand te beschouwen, dat dame Goisse voor hun verzet niet zou gezwicht hebben, of geen minnelijke schikking zou voorgesteld hebben, of nog dat aanleggers hun proces zouden hebben verloren, indien er een proces plaats had gehad,

dan wanneer aanleggers in de conclusies die zij in hoger beroep regelmatig genomen hadden, aanvoerden dat de wet van 30 april 1951, en niet de door dame Goisse ingestelde eis tot hernieuwing van de huurovereenkomst voor hen de maatregel van hogerhand, de vreemde oorzaak die hen bevrijdde van de op 9 februari 1950 door hun rechtsvoorganger aangegane verbintenissen, uitgemaakt had; dat de weduwe Man-

giavacchi zich van haar verbintenissen jegens dame Goisse enkel had kunnen bevrijden door inroeping van artikel 16, paragraaf 3, van de wet van 30 april 1951, vermits deze bepaling het de weduwe slechts mogelijk maakt de hernieuwing van een huurovereenkomst te ontgaan indien deze overeenkomst door haar echtgenoot buiten haar optreden, toegestaan werd, en wanneer zij de vrije beschikking over haar goederen herneeft, wat ten deze het geval niet was, en doordat bijgevolg het bestreden vonnis, door deze stelling om de bovenaangehaalde redenen te verwerpen, hun conclusies niet op passende wijze beantwoordt heeft :

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat aanlegster en haar echtgenoot, de rechtsvoorganger van de andere aanleggers, op 24 mei 1947 een onroerend goed kochten waarop een op 30 april 1955 verstrijkende huurovereenkomst rustte; dat zij op 9 februari 1950 dit goed aan verweerders verhuurden voor een tijdperk van twaalf jaar, met ingang van 16 april 1955; dat de huurder in 1953 om hernieuwing van zijn huurovereenkomst verzocht uit kracht van de wet van 15 april 1951; dat aanleggers dit verzoek aanvaardden en bijgevolg verweerders het genot van het onroerend goed niet konden verschaffen zoals zij door de overeenkomst van 9 februari 1950 ertoe gehouden waren; dat de door verweerders ingestelde vordering ten doel had, hetzij de nakoming van deze overeenkomst, hetzij de ontbinding ervan met schadevergoeding te bekomen;

Overwegende dat aanleggers aan deze eisen tegenwierpen dat de nietnakoming niet aan hen te wijten was, doch aan een vreemde oorzaak, de « maatregel van hogerhand » opgeleverd door de wet van 15 april 1951, waarbij aan de huurder het recht verleend werd de hernieuwing van zijn huurovereenkomst te eisen en aan henzelf de verplichting daarin toe te stemmen;

Overwegende dat het bestreden vonnis, onder verwerping van deze stelling, beslist dat noch de wet, noch het verzoek om hernieuwing voor de nakoming van de overeenkomst beletsels zouden kunnen opleveren, dat het enige beletsel de aanvaarding van de hernieuwing door aanleggers geweest was, dat dezen de hernieuwing hadden dienen te weigeren, dat enkel indien zij daartoe door een vonnis waren gedwongen geweest, zij zouden gestaan hebben voor een beletsel dat het karakter van overmacht had;

Overwegende dat de vraag of er overmacht aanwezig is, wanneer zij van feitelijke aard is, soeverein door de rechter over de grond beslist wordt, doch dat het Hof zijn toezicht uitoefent wanneer de rechter zijn beslissing op een rechtsgrond gesteund heeft;

Overwegende dat in de gedachtengang van het vonnis, de wet van 15 april 1951 op zichzelf voor de verhuurder geen bindende kracht zou hebben; dat de beperkingen van diens rechten welke daarbij zijn ingevoerd voor hem slechts zouden bestaan wanneer er een rechterlijke beslissing zou gewezen worden;

Overwegende dat noch de tekst der wet, noch enig rechtsbeginsel deze uitlegging rechtvaardigen; dat de maatregel van hogerhand op zichzelf de overmacht oplevert voor de burger aan wie daardoor bevolen wordt zekere daden te verrichten of niet te verrichten; dat de burger aan de wet moet gehoorzamen, op grond van haar bindende kracht, en niet van de dwangmiddelen die gebruikt worden om haar te doen naleven;

Overwegende dat ten deze de rechter over de grond de plicht had na te gaan of de wet een verbod of een verplichting inhield die voor aanleggers de overmacht opgeleverd had, maar dat hij hun de toepassing dier wet wegens niet nakoming van een niet verplichte formaliteit niet mocht weigeren;

Overwegende dat het vonnis mitsdien de in het middel aangeduide bepalingen schendt;

Om die redenen :

en zonder het eerste middel te onderzoeken,
 Verbreekt het bestreden vonnis;
 Zegt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;
 Veroordeelt verweerders tot de kosten;
 Verwijst de zaak naar de rechtbank van eerste aanleg te Bergen, uitspraak doende in hoger beroep.

RAAD VAN STATE

6e kamer. — 21 januari 1960.

Voorzitter : M. Vauthier.
 Raadsheren : M.M. Declaire en Coyette.
 Substituut-auditeur-generaal : M. Dumont.

Bevel van burgemeester tot sluiting van een dranksluiterij op grond van artikel 11 besluitwet 14 november 1939. — Geldigheid.

Het bevel tot sluiting van een dranksluiterij op grond van artikel 11 besluitwet 14 november 1939 op de beteugeling der dronkenschap, genomen door de burgemeester is geldig, vermits hij in het bijzonder gelast is met de uitvoering van de politiewetten en politiereglementen.

De burgemeester is verder tot deze sluiting bevoegd wanneer de feiten uitwijzen dat een dienst, die haar wettelijk adres in een andere gemeente heeft, doch daar enkel haar verlof doorbrengt, haar gewone vaste verblijfplaats in de dranksluiterij houdt.

Petit L. / Burgemeester van Polleur.

Arrest n° 7550.

Gezien het op 12 maart 1959 ingediende verzoekschrift, waarbij Léonce Petit de nietigverklaring vordert van het politiebepaalt van 13 januari 1959, waarbij de burgemeester van Polleur de sluiting beveelt van de door verzoekster gehouden dranksluiterij, bij toepassing van artikel 11 van de besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de dronkenschap;

.....

Overwegende dat verzoekster te Polleur een dranksluiterij exploiteert; dat de procureur des Konings te Verviers aan de burgemeester van Polleur heeft bericht dat de in de inrichting te werk gestelde dienst door de correctionele rechtbank te Charleroi was veroordeeld om tot ontucht te hebben aangezet, welk misdrijf is omschreven in artikel 380 quater van het Strafwetboek; dat de burgemeester de dranksluiterij heeft gesloten bij toepassing van artikel 11, 2°, van de besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de dronkenschap, zoals het is gewijzigd, hetwelk bepaalt : « de gemeentebesturen mogen elke verkoop van drank verbieden in de huizen bewoond : ... 2° door één of meer personen die veroordeeld werden voor een van de bijartikelen 379 tot 382 van het Wetboek voor strafrecht voorziene misdrijven of om een inrichting van geheime prostitutie gehouden te hebben »;

Overwegende dat verzoekster zich tegen de bestreden beslissing beroept op een tweeledige schending schending van artikel 11 van de besluitwet van 14 november 1939 : 1° in zover de burgemeester de bij deze bepaling voorgeschreven maatregel alleen kan nemen wanneer hij daartoe door het gemeentebestuur is gelast; 2° in zover de burgemeester het begrip « bewoond huis » verkeerd heeft geïnterpreteerd : het af en toe aanwezig zijn van een dienst in de inrichting zou hier niet kunnen worden beschouwd als bewoning in de zin van de wettekst, die « impliceert dat de plaatsen noodzakelijk als woonplaats of als gewone vaste verblijfplaats moeten worden gebruikt »;

Overwegende dat het laatste lid van artikel 90 van de gemeentewet bepaalt : « De burgemeester is belast met de uitvoering van de wetten en van de besluiten van het algemeen bestuur... tenzij die uitdrukkelijk is opgedragen aan het schepencollege of aan de gemeenteraad. Hij is in het bijzonder belast met de uitvoering van de politiewetten en politiereglementen... »; dat het aan de onbevoegdheid van de burgemeester ontleende middel in dit geval rechtsgrond mist;

Overwegende dat uit het dossier en uit de verklaringen van de dienst blijkt, dat zij weliswaar haar woonplaats heeft gevestigd te Verviers waar zij een kamer bewoont, maar daar slechts gaat op haar verlofdagen; dat zij alle andere dagen van de week in het door verzoekster geëxploiteerde gebouw verblijft; dat de burgemeester van Polleur, door in dit geval het begrip bewoning te interpreteren zoals hij heeft gedaan, de besluitwet van 14 november 1939 juist heeft toegepast; dat het middel niet opgaat; ;

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep wordt verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 750 frank, komen ten laste van verzoekster.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 26 april 1960.

Voorzitter : M. Eyben.

Raadsheren : Paës en Screvens.

Advocaat-Generaal : Strijckmans.

Advocaten : Mrs. De Lubecke (loco Van Battel) en Wouters (loco Marijnen).

Huwelijk. — Bevelschrift van de Voorzitter van de Rechtbank op grond van artikel 221 e.v. B.W. — Vereisten waaraan moet voldaan ten einde beroep uit te sluiten. — Hoger beroep op grond van machtsoverschrijding en onbevoegdheid.

Ingevolge artikel 221 e.v. bepaalt de Voorzitter souverain de dringende en voorlopige maatregelen die in het belang van de andere echtgenoot en de kinderen geboden zijn, wanneer één van de echtgenoten grovelijk aan zijn plichten te kort komt.

Is vatbaar voor beroep het bevelschrift van de Voorzitter, waarin deze noch de tekortkoming aan een van de huwelijksplichten vaststelt, noch het spoedeisend karakter van zijn tussenkomst.

De voorzitter is ook onbevoegd om op grond van artikel 221 e.v. B.W. één van de echtgenoten te machtigen, bij uitsluiting van de andere echtgenoot, diens inkomsten of geldsommen die hun verschuldigd zijn door derden te ontvangen. Deze bevoegd-

heid behoort uitsluitend aan de Vrederechter. (art. 218-219 B.W.).

X t/ Y.

Gezien, in regelmatige vorm overgelegd, het bevelschrift dd. 10 september 1959 door de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg zetelende te Mechelen gewezen en waarvan aan appellant door de griffier van die rechtbank bij aanbevelen schrijven dd. 5 oktober 1959 kennis gegeven werd;

Gezien de akte van beroep dd. 14 oktober 1959;

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm, tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat de eis ten verzoeken van huidige geïntimeerde ingesteld ertoe strekt, voor een termijn van één jaar,

1) haar te horen machtigen haar verblijf te houden in de echtelijke woning met uitsluiting van haar echtgenoot;

2) haar de hoede van het gemeenschappelijk kind te horen toevertrouwen;

3) appellant te horen veroordelen haar een maandelijks onderhoudsgeld voor haar en voor het kind te betalen met machtiging het rechtstreeks op te Vorderen bij de werkgever van appellant;

dat de eerste rechter, steunende op artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek, voor een termijn van zes maanden, de eerste twee hoofden van de eis inwilligde en wat betreft het derde hoofd van geïntimeerde een maandelijks onderhoudsgeld van 1.400 frank voor haar zelf en van 650 frank voor het kind toestond met de gevorderde machtiging;

Overwegende dat, zo de beschikkingen van de Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg, genomen krachtens artikel 214 j van het Burgerlijk Wetboek, voor de inwerkingtreding van de wet van 30 april 1958, en sindsdien krachtens artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek, principieel voor beroep niet vatbaar zijn, deze regel echter niet geldt wanneer de voorzitter de perken van zijn bevoegdheid te buiten gaat of zijn macht overschrijdt (Brussel 20 juni 1958, Pas. 1959, II, 175; Brussel 12 juli 1954, J.T. 1955, blz. 195; Gent 30 januari 1954, R.W. 1954-55, kol. 223; Brosens « Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel, n^{rs} 174-175; Hayoit de Termicourt, « La femme devant la loi civile », P.P. 1939, blz. 28; Baeteman & Lauwers, « Devoirs et droits des époux », n° 306; verslag namens de Commissie voor de Justitie, Kamer, Parlem. Doc. 811, 1957-58, n° 5 blz. 8, Pasin 1958, blz. 668);

Overwegende dat artikel 221 § 1 van het Burgerlijk Wetboek aan de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg de macht toekent de dringende en voorlopige maatregelen te bevelen die in het belang van de andere echtgenoot en van de kinderen geboden zijn, wanneer één van de echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt;

Overwegende dat hieromtrent de aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg door artikel 214 j van het Burgerlijk Wetboek toegekende macht niet gewijzigd werd door de wet van 30 april 1958 (Verslag namens de Commissie voor de Justitie, Kamer, parlem. Doc. 811 (1957-58), n° 5, blz. 7, Pasin 1958, blz. 668);

Overwegende omtrent de vereisten van voormelde wetbepaling, dat het bestreden bevelschrift geen enkele aanwijzing bevat nopens het spoedeisend karakter der zaak en dat het uit de aard der zaak niet blijkt dat het bevelen van de voorzienene maatregelen dringend was;

Overwegende inderdaad dat reeds op 3 februari 1959

dezelfde maatregelen, op verzoek van geïntimeerde, door de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg voor een termijn van drie maanden bevelen werden; dat geïntimeerde zich daarna beperkte op 31 augustus 1959, bijna vier maanden na het verstrijken van die termijn, een nieuw verzoek neer te leggen om van gelijkaardige maatregelen gedurende een jaar te genieten en dit zonder enige reden van dringendheid zelfs aan te halen; dat het op dit verzoek is dat het bestreden bevelschrift gewezen werd;

Overwegende dat naar luid van het bestreden bevelschrift ook niet uit te maken is waardoor en in welke mate appellant zijn plichten zou verzuimd hebben;

Overwegende dat de opsomming van de door geïntimeerde aan appellant verweten verzuimen in het verzoekschrift dat aanleiding gegeven heeft tot het bevelschrift van 5 februari 1959 zonder enig invloed is in huidige zaak;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat de door de beschikking van 5 februari 1959 bevelen maatregelen hun uitwerking hebben verkregen gedurende de voorzienene termijn en dat, na verloop van deze termijn, geïntimeerde haar afzonderlijke verblijfplaats bleef bewonen zonder gestoord te worden, de hoede van het kind niet aangevochten werd en appellant voortging maandelijks 650 frank voor het kind uit te keren;

Overwegende dat alleen wat betreft het aan de echtgenote toegestane onderhoudsgeld aan de beschikkingen van dit bevelschrift werd tekort gekomen, maar dat deze tekortkoming niet kan aangezien worden als een grovelijk verzuim in de zin van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek;

Dat overigens, krachtens artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, het aan de vrederechter en niet aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg behoort een echtgenoot te machtigen om, bij uitsluiting van de andere echtgenoot, diens inkomsten, de opbrengst van zijn arbeid en alle andere hem door derde verschuldigde geldsommen te ontvangen, wanneer deze laatste echtgenoot zijn verplichtingen niet nakomt in de lasten van het huishouden naar zijn vermogen en zijn staat bij te dragen; dat dit principe van toepassing is zelfs in geval van vernochtheid met geschillen vallende binnen de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg (Hayoit de Termicourt, op. cit. blz. 25; Baeteman & Lauwers, op. cit. n° 282);

Overwegende dienvolgens dat de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg zijn bevoegdheid om maatregelen krachtens artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek te nemen heeft overschreden; dat het beroep in deze mate gegrond is;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

Gehoord in openbare terechtzitting het conform advies van de heer Advokaat-generaal Strieckmans;

Alle andere besluiten van de hand wijzende;

Ontvangt het beroep; verklaart het gegrond;

Zegt dat de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg onbevoegd was om over de betwiste maatregelen te beslissen; doet dienvolgens het bestreden bevelschrift te niet; gelet op de hoedanigheid der partijen, compenseert de kosten van beide instanties.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 30 juni 1959.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Santenaire en Beeckman.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs. Uyttendaele en Vandemoortel.

Koop en verkoop. — Vrijwaring wegens de gebreken van de verkochte zaak. — Niet bindend karakter van de verkoopvoorwaarden, indien de verkoper de gebreken van de zaak kende.

De verkoper, die aan de koper een voorwerp van zijn handel levert, is gehouden zich vooraf te vergewissen over de deugdelijkheid van dit voorwerp. Verzuimt hij deze verplichting dan moet hij gelijkgesteld worden met een verkoper, die van de gebreken der zaak op de hoogte was.

Wanneer de verkoper geacht moet worden de gebreken van de zaak gekend te hebben zijn eventuele in de verkoopvoorwaarden voorziene beperkingen niet bindend.

P.V.B.A. Agref t/ Van Hoecke en Degens.

Gehoord de partijen Agref en Degens in hun middelen en besluiten;

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Gent, op 24 oktober 1957;

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig naar de vorm werd ingesteld;

Overwegende dat geïntimeerde Valère Van Hoecke geen pleitbezorger heeft gesteld;

Overwegende dat de deskundige bevonden heeft dat de 64 pompstenen, door appellante aan geïntimeerde Degens geleverd, zonder een uitzondering aangetast zijn van een verdoken constructiefout, die ze ongeschikt maakt voor het gebruik waartoe ze bestemd zijn;

dat niet betwist wordt dat het scheuren der pompstenen zich bij de eerste dienst voordoet en veroorzaakt wordt door het differentieel uitzettingsvermogen van de aangewende grondstoffen; dat na de voltooiing der pompstenen, de miskenning der vakkundige regels hunner fabricatie, een verdoken karakter heeft;

Overwegende dat appellante in haar hoedanigheid van handelaarster in bouwmaterialen, tot plicht had zich over de deugdelijkheid der kwestieuze pompstenen te vergewissen; dat zij blijkbaar zulks niet heeft gedaan, vermits navraag of onderzoek naar de samenstelling, en zelfs een zeer kortstondige proef van aard waren om het verdoken gebrek te ontdekken;

Overwegende dat deze nalatigheid van appellante oorzaak is van haar onwetendheid betreffende het verdoken gebrek der pompstenen; dat zij dienvolgens moet gelijk gesteld worden met een verkoper die van de gebreken der zaak op de hoogte was (Verbr. 4 mei 1939, Pas. 1939, I, 223);

Overwegende dat appellante niet ter goeder trouw kan beschouwd worden, vermits zij verondersteld is de gebreken harer koopwaar te kennen; dat haar verantwoordelijkheid ten opzichte van omvang en termijn der vrijwaring bepaald wordt door artikelen 1645 en 1648 B.W., en de gebeurlijke beperkingen der verkoopvoorwaarden niet bindend zijn;

Overwegende dat de levering der pompstenen plaats greep op 29 maart 1956; dat de maatschappij de Mechelse Goedkope woning op 1 juni 1956 aan geïntimeerde Degens, nopens hun deugdelijkheid bezwaren be-

tekende; dat appellante bij brief dd. 3 augustus bevestigt desbetreffend mondeling reclamatie van geïntimeerde Degens ontvangen te hebben;

Overwegende dat appellante tot gedeeltelijke vervanging der pompstenen overging, doch de nieuwe met verdoken gebrek behept waren; dat geïntimeerde Degens onmiddellijk na het afspringen der onderhandelingen, en dus ten gepasten tijde, de vordering hoofdens koopvernietigend gebrek heeft ingeleid;

Overwegende dat appellante moet instaan voor al de schade; dat de schadebepaling, zoals deze door de eerste rechter werd aangenomen, geen aanleiding geeft tot betwisting;

Om deze redenen :

Het Hof, gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Oordelende bij verstek, bij nalatigheid om te verschijnen, tegen de geïntimeerde Valère Van Haecke, en op tegenspraak tegenover geïntimeerde Degens;

Alle strijdige en meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpend;

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond; dienvolgens bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen;

Veroordeelt appellante tot de kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Eerste Kamer. — 27 juni 1959.

Voorzitter : M. P. De Preter.

Rechters : M.M. E. Ceulemans en R. Dillen.

O.M. : M. De Smet.

Advokaten : Mrs. A. Le Paige en R. Bruneel.

Familierecht. — Ontkenning van het vaderschap. — Fysische onmogelijkheid. — Getuigenbewijs toegelaten. — Voorwaarden voor het bewijs van overspel.

De fysische onmogelijkheid, bedoeld door artikel 312 B.W., moet niet enkel het gevolg zijn van een uitwendige oorzaak, doch mag ook als dusdanig gelden wanneer het onomstootbaar vaststaat dat er geen fysische mogelijkheid tot geslachtsverkeer bestond.

Het aanbod van het bewijs van overspel moet niet enkel aanduiden op welk of rond welk tijdstip dit overspel plaats vond, opdat het verband hiervan met de wettelijke conceptieperiode zou kunnen nagegaan worden, doch bovendien moet dit feit omstandig omschreven zijn om het tegenbewijs ervan mogelijk te maken.

J. t/ D.V.

Aangezien aanlegger als erfgenaam van zijn overleden zoon, zich beroept op art. 317 B.W., om de wettigheid te ontkennen aan het kind Victoria, geboren op 10 oktober 1958 als postuum kind van deze laatste en zijn echtgenote, eerste verweerster;

Overwegende dat inderdaad de zoon te Antwerpen overleed op 8 januari 1958 en zijn weduwe op 10 oktober 1958 bewust kind ter wereld bracht waarvan bij dagvaarding van 4 december 1958 aanlegger de wettigheid ontkent;

Overwegende dat verweerders de tijdige instelling van huidige vordering niet betwisten;

Overwegende dat aanlegger naar art. 312 Burg.

Wetboek verwijst om te beweren dat zijn zoon op het tijdstip van de wettelijke conceptieperiode, welke de geboorte van dit kind voorafging, door een accidentele fysische onmogelijkheid tot geslachtsverkeer aangedaan was en hij derhalve de vader niet zijn kan van het kind, dat op 10 oktober 1958 geboren werd;

Overwegende dat, in weerwil van de stelling van verweerders, de fysische onmogelijkheid, die art. 312 B.W. bedoelt, niet enkel het gevolg moet zijn van een uitwendige oorzaak, doch ook als dusdanig mag gelden, wanneer het onomstootbaar vaststaat dat er geen fysische mogelijkheid tot geslachtsverkeer bestond (Depage T. I, n° 2082);

Overwegende dat aanlegger precies aanbiedt om dit feit met alle middelen van recht, getuigen inbegrepen, te bewijzen, doch in de omschrijving van dit feit gegevens wil mengen die buiten het strenge kader van deze enkele rechtsgrond vallen en meer de materiële onmogelijkheid onderlijnen, dan de fysische onmogelijkheid aandoen;

Dat hij aldus ook gewaagt van zekere omstandigheden, die er zouden op wijzen dat er bezwaarlijk gemeenschap kon plaats vinden tussen wijlen zijn zoon en 1e verweerster, doch dat een in die zin aangeboden bewijsvoering slechts aanvaardbaar zou zijn, moest aanlegger zich beroepen op een verwijdering tussen de echtelieden, die de mogelijkheid van één enkel kortstondig samenzijn van beiden met zekerheid zou uitsluiten;

Overwegende dat de in die zin gekwoteerde feiten, werden zij door een getuigenverhoor bevestigd, die mogelijkheid nog niet zouden uitsluiten, zodat het aangeboden getuigenverhoor zonder afdoende draagkracht is;

Overwegende dat aanlegger eveneens vraagt om met getuigen te bewijzen dat eerste verweerster zich plichtig maakte aan overspel, dat zulk bewijs-aanbod om te kunnen weerhouden worden, niet enkel zou moeten aanduiden op welk of rond welk precies tijdstip dit overspel plaats vond, opdat het verband hiervan met de wettelijke conceptieperiode zou kunnen nagegaan worden, doch dat aanlegger bovendien dit feit heel wat omstandiger zou moeten omschrijven om het tegenbewijs ervan mogelijk te maken;

Om deze redenen :

De Rechtbank, na beraad, alle andere of verdere besluiten verwerpende,

Gehoord in openbare zitting van 25 juni 1959 dhr de Smedt, Substituut-Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies in de Nederlandse taal,

Rechtdoende op tegenspraak,

Alvorens verder recht te spreken,

Machtigt aanlegger om, door alle middelen van recht getuigen inbegrepen, te bewijzen : dat wegens zware ziekte wijlen L.J. tussen 5 december 1957 en 8 januari 1958 in de totale fysieke onmogelijkheid verkeerde om tot geslachtsverkeer over te gaan »;

Laat aan verweerders toe het tegenbewijs dezer feiten te leveren door dezelfde middelen;

Stelt de heer Rechter Dillen aan om de getuigenverhoren voor te zitten of, ingeval van belet, elke andere magistraat door dhr Voorzitter dezer Rechtbank aan te duiden;

Kosten voorbehouden.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

12e kamer. — 10 maart 1960.

Voorzitter : M. Acheroye.

O.M. : Mevr. Liekendaël.

Advocaten : Mrs. Delande en Stevenart.

Arbeidsongevallen. — Onpartijdigheid van de deskundige. — Vereisten voor de herziening.

Het verslag van de deskundige, die vóór de indiening ervan in dienst van de werkgever van het slachtoffer is getreden, bezit geen voldoende waarborgen van onpartijdigheid. (art. 24, laatste lid van de wet op de arbeidsongevallen).

Voor de herziening moet rekening worden gehouden met het bestaan van een nieuw feit, met een verandering, die niet voorzien was.

Luc t/ A.G.

.....

Overwegende dat appellant op 19 augustus 1954 het slachtoffer werd van een arbeidsongeval als arbeider van de N.V. «L.C.S.» waarvan geïntimeerde de verzekeraarster-wet is;

Dat de werkonbekwaamheid op 3 % bepaald werd, volgens akkoord tussen partijen gesloten op 28 juni 1955;

Dat geïntimeerde de herziening van de vergoedingen gevraagd heeft;

Dat de eerste Rechter, na dokter C. als deskundige aangesteld te hebben, die in zijn op 22 september 1958 neergelegd verslag besloot dat de werkonbekwaamheid op 1 % diende herleid te worden, de herziening gegrond verklaarde, en de vergoedingen afschafte;

Overwegende dat appellant opwerpt dat tussen de uitspraak van het tussenvonnis en de neerlegging van zijn verslag, en meer bepaaldelijk bij de aanvang van de maand september 1958, de deskundige dokter C. als dokter verbonden werd aan de N.V. L.C.S., werkgeefster van appellant;

Overwegende dat deze onverenigbaarheid ter zake van aard is om te beschouwen dat het deskundig onderzoek niet alle vereiste waarborgen tot onpartijdigheid bood;

Dat het derhalve behoort tot een nieuw deskundig onderzoek te doen overgaan;

Overwegende dat de opdracht die aan de deskundige zal gegeven worden, rekening moet houden met het bestaan van een nieuw feit, met een verandering die niet voorzien was (R.P.D.B. V° Accid. du Travail, n° 346);

Om deze redenen :

De Rechtbank,
Rechtdoende op tegenspraak, en in graad van hoger beroep;

Gelet op artikels 4, 24, 40 en 41 der wet van 15 juni 1935, op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Gehoord Mevrouw Liekendaël, Substituut Procureur des Konings, in haar eensluidend advies, in openbare zitting gegeven;

Alle andere of strijdige besluiten, als ongegrond, verwerpende;

Ontvangt het beroep;

Alvorens verder recht te spreken, duidt de heer D.B. dokter in de geneeskunde, met als zending :

Appellant te onderzoeken en na zich alle nuttige in-

lichtingen te hebben doen verschaffen, te zeggen of zijn toestand veranderd is sedert het akkoord tussen partijen gesloten op 28 juli 1955, waarbij de bestendige werkonbekwaamheid op 3 % vastgesteld werd, als gevolg van het ongeval waarvan hij op 19 augustus 1954 het slachtoffer werd toen hij werkzaam was bij de Firma N.V. L.C.S. te Haren;

De aard van de gedeeltelijke bestendige werkonbekwaamheid te bepalen, aan te duiden of de vastgestelde evolutie voorzien werd of onvoorzienbaar was op het ogenblik van het akkoord;

Om het verslag met redenen omkleed, en onder eed bevestigd, binnen de twee maanden neergelegd te worden, om daarna door partijen besloten te worden en door de Rechtbank gevonnist te worden zoals het zal behoren;

Houdt de kosten voor;

NOOT: Het hiervoren gepubliceerde vonnis van de 12^e Kamer der Rechtbank van Eerste aanleg dd. 10 maart 1960, bevat twee principiële beslissingen.

— *De eerste beslissing betreft de toepassing van artikel 24 van de wet op de arbeidsongevallen.* Dit artikel voorziet in zijn laatste lid dat de dokter, die de gekwetste verzorgd heeft of die verbonden is aan de onderneming of aan het verzekeringsorganisme, dat de onderneming waarborgt, gewraakt zal kunnen worden.

Men is algemeen van oordeel dat voor het wraken van de door de Vrederechter aangestelde deskundige in zake arbeidsongevallen de regelen van het gemeenrecht dienen gevolgd te worden (Delaruwière en Namèche (1957), n° 468, p. 501).

Hieruit volgt dat de deskundige vóór het aanvangen van zijn werkzaamheden dient gewraakt te worden (artikel 309, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

In de zaak die aan de Rechtbank onderworpen werd was dergelijke wraking onmogelijk.

De deskundige werd aangeduid door een vonnis van 7 augustus 1958.

Hij legde zijn verslag neer op 22 september 1958.

Aanvang september 1958 werd hij echter verbonden aan de onderneming, die het slachtoffer te werk had gesteld op het ogenblik van het ongeval.

De Rechtbank oordeelde echter dat de band die ontstond tussen de deskundige en de werkgever van het slachtoffer, vóór het neerleggen van het verslag, onverenigbaar was met de waarborgen van onpartijdigheid, die een gerechtelijk deskundig onderzoek moet bieden.

Het komt er inderdaad niet op aan te weten of de deskundige al dan niet beïnvloed werd: menselijkerwijze is een zekere beïnvloeding mogelijk en bovendien wordt voornamelijk in de ogen van de rechtzoekenden door het bestaan van dergelijke band het vertrouwen in de onpartijdigheid van de deskundige geschokt.

— *De tweede beslissing betreft de voorwaarden voor een eventuele herziening zoals voorzien door artikel 28, tweede lid van de wet op de arbeidsongevallen.*

De mogelijkheid tot herziening der vergoedingen toegekend in het kader der arbeidsongevallen, veronderstelt het bestaan van een nieuw feit, dat bij het vastleggen van de graad van werkonbekwaamheid ontsnapt is of kon ontsnappen aan de vooruitzichten der partijen (Verb. 8 juli 1948, Pas. 1948, I, 445; Rechtb. Antwerpen, 1-12-1954, Bull. Ass. 1955/28).

De gepubliceerde beslissing is in die mate belangwekkend omdat ze van meet af aan, aan de deskun-

dige oplegt na te gaan of de door de verzekeraar ingeroepen verbetering van de toestand het gevolg is van een nieuw feit, ofwel of deze evolutie voorzien of voorzienbaar was op het ogenblik van de homologatie van het akkoord, dat de initiale graad van werkonbekwaamheid vaststelde.

M. De Kock.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN (Zetelend in handelszaken)

26 november 1958

Voorzitter: M. Gérard.

Advocaten: Mrs. Clerens-Stas en Caenepeel.

P.V.B.A. — Bevoegdheid van de Rechtbank de ontbinding van een vennootschap uit te spreken, ook, wanneer in de statuten voorzien is, dat de geschillen tussen de vennoten aan het oordeel van een scheidsrechter moeten onderworpen worden.

Geen overeenkomst kan verhinderen, dat de rechtbanken de hun toegekende macht uitoefenen om de ontbinding van de vennootschap uit te spreken op grond van redenen, waarvan zij de wettigheid en de ernst op soevereine wijze beoordelen. (zie noot).

Van Hoof E. t./ Van Hoof Frans en P.V.B.A. Confectiebedrijf Gebroeders Van Hoof.

Aangezien de eiser bij geregistreerd exploit van deurwaarder A. Wynen te Lier d.d. 23 september 1958, de verweerders heeft gedagvaard, ten einde te horen verklaren voor recht dat de P.V.B.A. Confectiebedrijf Gebroeders Van Hoof, opgericht bij akte van notaris De Strycker te Lier dd. 3 februari 1949, vroegtijdig zal ontbonden worden;

Een vereffenaar te horen aanstellen met de opdracht en de machten voorzien bij artikel 179 en volgende van de wet op de vennootschappen;

Eis geschat alleen om te voldoen aan de wetten op de bevoegdheid en de aanleg op meer dan dertig duizend frank.

Verweerders zich te horen veroordelen tot de kosten van het geding; dit alles door vonnis uitvoerbaar niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling.

Aangezien eerste verweerder steunende op artikel 17 der statuten de bevoegdheid van de Rechtbank betwist en beweert dat het hier gaat over een geschil tussen vennoten;

Aangezien bij exploit dd. veertiende augustus 1958 partij Van Hoof zijn vennoot Van Hoof Frans in kortgeding heeft gedagvaard, ten einde in toepassing van artikel 17 der statuten een scheidsrechter te horen benoemen;

Aangezien bij bevel gewezen door de heer Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg zetelende in kortgeding dd. eerste september negentien honderd acht en vijftig Meester Van den Eede advocaat te Mechelen aangesteld wordt als scheidsrechter;

Aangezien de aangestelde scheidsrechter er niet in gelukt is de partijen te verzoenen en de hem opgedragen zending als beëindigd heeft beschouwd zonder nochtans een scheidsrechterlijke uitspraak te doen: — in bestaande: « gezien de verhouding tussen de partijen het verder samenwerken in de toekomst ten zeerste bemoeilijkt zoniet onmogelijk maakt en gezien de financiële toestand van de vennootschap het hun niet

mogelijk was een scheidsrechterlijke beslissing te treffen».

Aangezien de eiser in zijn exploit van dagvaarding nu de ontbinding van de vennootschap vraagt op grond van artikel 1871 van het burgerlijk wetboek, om reden de eerste verweerder zijn verplichtingen niet zou nakomen;

Aangezien artikel 1871 burgerlijk wetboek als volgt luidt: «de ontbinding van vennootschappen aangegaan voor een bepaalde duur kan door een van de vennoten voor het einde van de overeengekomen termijn slechts gevorderd worden, indien daartoe wettige redenen bestaan, namelijk wanneer een andere vennoot zijn verplichtingen niet nakomt of wanneer een aanhoudende ziekelijkheid hem ongeschikt maakt voor de zaken van de vennootschap of in andere dergelijke gevallen waarvan de wettigheid en de ernst aan de beoordeling van de Rechter overgelaten wordt»;

Aangezien geen overeenkomst kan verhinderen dat de rechtbanken de hun toegekende macht uitoefenen om de ontbinding dat de rechtbanken de hun toegekende macht uitoefenen om de ontbinding van de vennootschap uit te spreken op grond van redenen waarvan zij de wettigheid en de ernst op soevereine wijze beoordelen (Fr. Verbreking 9 maart 1903 Pas. 1903 IV 146 Fredericq T. II blad 264).

Aangezien de eis dus ontvankelijk is en Rechtbank bevoegd is om over de vraag te kennen;

Aangezien de beschikkingen van artikels 2, 34, 36, 37, 40, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

Om deze redenen,

de Rechtbank, zetelende in handelszaken, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, verklaart zich bevoegd om over de vordering te kennen en verklaart de eis ontvankelijk;

Stelt de zaak op de terechtzitting van 7 januari 1959, om ten gronde behandeld te worden.

Behoudt de kosten voor.

NOOT: Wegens grondige onenigheid tussen vennoten, werd door een der vennoten, bij dagvaarding voor de Rechtbank van Koophandel, de vroegtijdige ontbinding van de vennootschap aangevraagd.

De statuten der vennootschap bepaalden dat de geschillen die gebeurlijk tussen vennoten zouden ontstaan, moesten worden beslecht door een scheidsrechter aan te duiden, bij onderling akkoord of door de Voorzitter der Rechtbanken van koophandel.

De verweerder steunde zich op dit compromissoir beding om de bevoegdheid van de Rechtbank te verwerpen en beriep zich op een arrest van het Hof van beroep van Luik, van 16 juni 1866, B.J. 1866, 1426, en van het Hof van beroep van Gent, van 7 januari 1893; Pas. 1893, II, 332.

De Rechtbank zich steunend op artikel 1871 van het B.W. heeft zich bevoegd verklaard en aanvaard dat het compromissoir beding haar niet kan verhinderen de haar toegekende macht om de ontbinding van de vennootschap uit te spreken, uit te oefenen, indien zij oordeelt dat er wettige redenen daartoe voorhanden zijn, wettige redenen waarover zij op soevereine wijze oordeelt.

En het vonnis refereert naar Fredericq, Droit Commercial, D. II, bl. 264 en een arrest van het franse Hof van cassatie van 9 maart 1903, Pas. 1903, IV, 146.

In feite ging het hier ook niet om een geschil onder vennoten doch om het bestaan van de vennootschap.

Wanneer het wederzijds vertrouwen te loor is en een verdere eensgezinde samenwerking is uitgesloten, essentiële voorwaarden voor het leven van de vennootschap, dringt de ontbinding zich op. (Koophandel St. Niklaas, 19 februari 1957, R.W. 1956-57, 1305. Van Houtte J.: «*Traité de sociétés de personnes à responsabilité limitée*» (1950) - bl. 263.

Conform de rechtspraak en de rechtsleer moet de draagwijdte en de verklaring van een scheidsrechterlijke clause strikt geschieden. (Bernard, «*L'arbitrage volontaire en droit privé*», bl. 113. Nr 190).

Een compromissoir beding voor het beslechten van onderlinge geschillen kan niet de verplichting voor de vennoten voor gevolg hebben, het geschil dat betrekking heeft op het bestaan zelf van de vennootschap aan een scheidsrechter te onderwerpen. (Koophandel Brussel, 23 mei 1883, B.J. bl. 1589).

De scheidsrechter kan moeilijk hierdoor de bevoegdheid bezitten te beslissen over de al of niet vroegtijdige ontbinding.

A. C.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland.

Asbeck F.M. van, Oligarchie en democratie in onze statensamenleving. Amsterdam, Noord-Hollandse U.M.

Belinfante A.D., Vervaging van grenzen, Inaug. rede, Arnhem, S. Gouda Quint. D. Brouwer & Zn.

Blaas F.J. Cornel en R.H. Staal, Praktische behandeling van belastingwetten, 's Gravenhage, G. Delwel. *Brouwer S.*, Beurs en effectenhandel, Amsterdam, J.H. de Bussy.

Engelman A.A.W. Th. van der Meer en L. van der Meijden, Hoofdzaken voor het onderdeel wetskenis van het examen gemeente-administratie, Vuga-Boekerij.

Jonkers J.E., Het recht in beweging, Rede uitgesproken ter gelegenheid van de 385ste dies natalis van de Rijksuniversiteit te Leiden. Universitaire Pers, Leiden.

Moolenaar S.W., Criminele tactiek, Leerboek voor opsporingsambtenaren, Dokkum, Schaafsma & Brouwer.

Oven J.C. van, Overzicht van Romeins privaatrecht, 6e dr. Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.

Soest C. van, en A. Meering, Leidraad bij de belastingstudie, Arnhem, S. Gouda Quint, D. Brouwers en Zoon.

Frankrijk.

Bonnefoy G., La Nouvelle Législation sur la propriété littéraire et artistique. Montchrestien.

Caplat G., L'Administration de l'Education nationale et la réforme administrative, Berger-Levrault.

Clodic A., Guide pratique de législation et de jurisprudence sur les V.R.P. et les agents commerciaux.

Cuche P. et Vincent J., Procédure civile et commerciale, Dalloz.

Duverger M., Les Régimes politiques, Nouv. édit. Presses Universitaires de France.

Gonidec P.F., Droit d'Outre-Mer, T.H., Montchrestien.

Jaubert P., Commission commerciale, courtage, Sirey.

Lavroff D.G., Les Libertés publiques en Union Soviétique, Pedone.

- Mégret J.*, Baux ruraux, fermage, métayage, Sirey.
Stefani G. et Levasseur G. Droit pénal général, et criminologie, Supplément et mise à jour au 1er janvier 1960, Dalloz.

Engeland.

- Blix H.*, Treaty-making Power, Stevens & Sons.
Criminal, Case and Comment, 1959, Sweet & M.
Fridman C.H.L., The Law of Agency, Butterworth.
Gottein H., Company Law, Eng. U.P.
Goodhart A.L., The Migration of the Common Law, Sweet & M.
Ince Sir C. The Ministry of Labour & National Service, New Whitehall S. Allen & U.
Jennings R.Y., The Progress of International Law, Camb. U.P.
Josling J.F. Naturalisation and Other Methods of Acquiring British Nationality, Oyez Practice, Notes. Solicitors' Law.
Kersell J.E., Parliamentary Supervision of Delegated Legislation; The U.K. Australia N.Z. and Canada, Stevens & Sons.
Klare H.J. Anatomy of Prison, Hutchinson.
Levine I.D., The Mind of an Assassin, Weidenfeld & N.
Lustgarten E., The Murder and the Trial, Odhams P.
Moeran E.A. Guide to Practical Conveyancing, Oyez Practice Notes Solicitors' Law.
Park W.D., Collection of Debts, Oyez Practice Notes, Solicitor's Law.
Sparrow G., Lawyer at Large, J. Long.

Zwitserland.

- Baumann Wolfgang*, Die rechtliche Stellung der Zürcherischen Landspitäler, Winterthur, Keller, 1959.
Borkowsky Rudolf, Kleine Steuerkunde, Ein Überblick über die Steuern, mit denen der Kaufmann laufend zu tun hat. 3. neubearb. Aufl. Zürich, Schweizer, Kaufmänn, Verein, 1960.
Bezzola Clo Duri, Der Einfluss des privaten auf die Entwicklung des öffentlichen Schadenersatzrechtes in der Schweiz, in Deutschland und in Frankreich, Winterthur, Keller, 1960.
Capitani Werner de, Die verfassungsrechtliche Grundlage des Interventionismus, Zürich, Juris-Verlag, 1960.
Festgabe zum siebzigsten Geburtstag von Max Gerwig, Professor an der Universität Basel, von der Jurist. Fakultät der Univ. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1960.
Hinderling Hans, Das schweizerische Ehescheidungsrecht unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung 2. verb. und erg. Aufl. Zürich, Schulthess, 1960.
Huber Hans, Das Recht im technischen Zeitalter, Rektoratsrede, Bern, Haupt, 1960.
Katzarov Konstantin, Théorie de la nationalisation, Préf. de Léon Julliot de la Morandière, Neuchâtel, Ed. de la Baconnière, 1960.
Koenig Willy, Schweizerisches Privatversicherungsrecht. System des Versicherungsvertrages und der einzelnen Versicherungsarten. Aufl. Bern, Lang, 1960.

- Kummer Max*, Anwendungsbereich und Schutzgut der privatrechtlichen Rechtssätze gegen unlautern und gegen freiheitsbeschränkenden Wettbewerb, Bern, Stämpfli, 1960.

- Maurer Rose-Marie*, Das Problem des Verschuldens im schweizerischen Jugendstrafrecht, Winterthur, Keller, 1959.

- Zifflmann Kurt*, Die Vorteilsausgleichung unter Wassernutzungsberechtigten im schweizerischen Recht, Zürich, Schweizer, Wasserwirtschaftsverband, 1959.

Oostenrijk.

- Fashing Hans*, Walter, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, Wien, Manz, 1960.

- Everke Karl Friedrich*, Die Anfänge der Funktionen der politischen Parteien. Zur Frage d. Entwicklung d. rechtl. u. polit. Funktionen d. Stände u. ihres Überganges in jene d. polit. Parteien - Innsbruck, 1959.

- Kolb Ernst*, Nachkriegsaufgaben im öffentlichen Recht. Aufsätze aus den Jahren 1946-1958, Giegenz; Selbstverl. 1959.

- Völkerrecht und rechtliches Weltbild* Festschrift f. Alfred Verdross, Hrsg. v. Friedrich August, Frhr v.d. Heydte, Seidl-Hohenveldern, St. Verosta, K. Zemanek, Schrift. K. Zemanek, Mit Portr. Wien, Springer, 1960.

- Weiler Heinrich*, Die Entwicklung des allgemeinen Kündigungsschutzes des Arbeitnehmers nach deutschem Arbeitsrecht. Sozialpolit. Bestrebungen u. gesetzl. Ausgestaltung, Zugleich ein Beitr. z. Geschichte des Arbeitsrechtes - Frankenthal/Pfalz, 1959.

Duitsland.

- British Ulrich*, Leo Herbert Haller u. Willi Weber, Jugend-kriminalität, Ausmass, Ursachen, Bekämpfung. - Köln.

- Buhse Karl-Heinrich*, Der Schutz von Kulturgut im Krieg unter bes. Berücks. d. Konvention zum Schutze d. Kulturgutes im Falle e. bewaffneten Konflikts vom 14 Mei 1954. Hamburg, Hansischer Gildenverl. 1959.

- Coing Helmut*, u. *Heinrich Kronstein*, Die nennwertlose Aktie als Rechtsproblem. Rechtsvergleichende Untersuchung unter bes. Berücks. d. amerikan. Rechts. - Frankfurt a. M. Klostermann, 1959.

- Coing Helmut*, *Frederik Henry Lawson* u. *Kurt Grönfors*, Das subjektive Recht und der Rechtsschutz der Persönlichkeit. - Frankfurt a. M. Berlin, Metzner, 1959.

- Denninger Erhard*, Die Traditionsfunktion des Seekonossements im internationalen Privatrecht. - Frankfurt a. M. Berlin, Metzner, 1959.

- Fichler Hermann*, Das Wesen des Gesetzes, Phänomenologische Betrachtungen. - Köln, Heymann, 1959.

- Engish Karl*, Einführung in das juristische Denken, 2. Aufl. Stuttgart Kohlhammer 1959.

- Grassmann Gerhard Otto*, Die deutsche Besatzungsgesetzgebung während des 2. Weltkrieges. - Tübingen Inst. f. Besatzungsfragen, 1958.

- Hippel Ernst von*, Mechanisches und moralisches Rechtsdenken. Meisenheim a. Glan, Hain, 1959.

- Kaser Max*, Das römische Privatrecht, Abschn. München, Beck, 1959. Handbuch d. Altertumswissenschaft.

Larenz Karl, Lehrbuch des Schuldrechts, München u. Berlin, Beck, 1960.

Moritz Günther, Die Gerichtsbarkeit in besetzten Gebieten. Historische Entwicklung und völkerrechtliche Würdigung, Erg. d. auf d. Gerichtsbarkeit in d. von Deutschland während d. 2. Weltkrieges besetzten Gebieten beschränkte Studie. Nr. 7. Tübingen, Inst. f. Besatzungsfragen, 1959, Studien d. Inst. f. Besatzungsfragen in Tübingen zu d. st. Besetzungen im 2. Weltkrieg.

Maunz Theodor u. Hansschart, Das Selbstverwaltungsrecht der Sozialversicherung, Kommentar. Erg. - Lfg. 42. 43. Berlin, München, E. Schmidt, 1959.

Paulick Heinz, Handbuch der stillen Gesellschaft, Systemat. Darst. in handelsrechtl. steuerrechtl. u. Betriebswirtschaftl. Sicht. Köln, O. Schmidt 1959.

Ralle Dietrich Ernst, Der Staatsbürger und sein Recht gegenüber Polizei- und Justizorganen unter besonderer Berücksichtigung der Menschenrechte und der verfassungsmässigen Grundrechte, Fürstenfeldbruch, Steinklopfer-Verl. 1959.

Riedel Hermann, Jugendwohlfahrtsrecht, Eine Ausw. von Gesetzen, Textausg., mit Erl. U. Sachreg. 4, völlig neu bearb. u. erw. Aufl. - München u. Berlin, Beck, 1960.

Rohde Erwin, u. *Heinz Fengler*, Der Staatshaushalt der Deutschen Demokratischen Republik, Eine Einführung, Berlin, Verl. Die Wirtschaft 1959.

Röhl Wilhelm, Fremde Einflüsse im modernen japanischen Recht. - Frankfurt a. M. Berlin, Metzner 1959.

Schmieden Hugo, Recht und Staat in den Verlautbarungen der katholischen Kirche seit 1878. - Bonn, Bouvier 1959.

Spies Wolfgang, Recht und Staat bei Saint-Simson, Bonn, Bouvier, 1959.

Steinmetz Hans, Bundespost und Rundfunk, Ein Beitr. zur Problematik, d. Neuordnung d. Rundfunks, Hamburg, Berlin, v. Dekker, 1959.

Strauch Dieter, Recht, Gesetz und Staat bei Friedrich Carl. von Savigny, Bonn, Bouvier 1960, Schriften zur Rechtslehre u. Politik.

Witting Ulrich, u. Johannes Meier, Kindergeld. Handbuch, Das Erläuterungswerk f.d. Träger d. Kindergeldzahlung u.f. Betriebe, Teil-Lfg. 7. Berlin, E. Schmidt. 1960.

OVERZICHT DER BELGISCHE BOEKBESPREKING

(1 maart tot 31 maart 1960)

I. Staats- en Administratief Recht

1. *Ministerie van Verkeerswezen. — Lening.* — Het en Telefoon onder 's Rijkswaarborg te sluiten lening. M.B. van 29-2-60 (S. 1 maart 1960 - 1348) stelt de uitgiftemodaliteiten van een door de Regie van Telegraaf groot 1 miljard, 500 miljoen vast.

2. *Binnenlandse zaken — Invoer van vreemde publicaties.* — Bij K.B. van 15-2-60 (S. 2 maart 1960 - 1382) wordt verbod gesteld op het binnenbrengen in België van bepaalde vreemde publicaties.

3. *Verkeerswezen.* — Bij K.B. van 24-12-59 (S.

2 maart 1960 - 1385) worden toelagen wegens het uitblijven van ongevallen aan het personeel van het bestuur der posterijen dat met het besturen of onderhouden van autovoertuigen is belast, toegekend.

4. *Financiën. — Lening door de Nationale Maatschappij voor de huisvesting.* — Bij K.B. van 22-2-60 (S. 3 maart 1960 - 1446) wordt de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting er toe gemachtigd onder staatswaarborg een lening aan te gaan van 1 miljard frank.

5. *Financiën. — Lening.* — Het K.B. van 22-2-60 (S. 3 maart 1960 - 1447) stelt de intresten en delgingslasten vast, te dragen door de Nationale Maatschappij voor de kleine Lande.gendommen op de in 1960 gelichte of nog te lichten tranches van haar leningen.

6. *Landbouw.* — Het M.B. van 29-2-60 (S. 3 maart 1960 - 1448) stelt het bedrag der premieën vast toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen vast.

7. *Ministerie van Volksgezondheid.* — Het K.B. van 12-1-60 (S. 4 maart 1960 - 1498) bepaalt het tijdelijk kader van 1959.

8. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 2-2-60 (S. 5 maart 1960 - 1528) wijziget het K.B. van 23-4-59 houdende coördinatie van de besluiten betreffende het organiek kader van het Ministerie van Verkeerswezen.

9. *Ministerie van Landsverdediging.* — Bij K.B. van 29-2-60 (S. 5 maart 1960 - 1529) worden aan de officieren van het actief kader beroepsexamens voor de bevordering tot de graad van majoor opgelegd.

10. *Ministerie van Middenstand.* — Bij K.B. van 26-1-60 (S. 5 maart 1960 - 1534) worden in de comptabiliteit van het Ministerie van Middenstand en van de openbare instellingen die onder de minister van Middenstand ressorteren de frankgedeelten afgeschaft.

11. *Ministerie van Landbouw.* — Het K.B. van 21-6-60 (S. 8 maart 1960 - 1598) wijziget het K.B. van 14-1-46 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Landbouw.

12. *Rijnvaart.* — Het K.B. van 24-2-60 (S. 9 maart 1960 - 1630) keurt de wijzigingen aan het reglement betreffende het onderzoek van vaartuigen en vlotten die de Rijn bevaren goed.

13. *Instituut voor wetenschappelijk onderzoek in Midden-Afrika.* — Het K.B. van 18-2-60 (S. 10 maart 1960 - 1646) wijziget het regentsbesluit van 1-7-47 houdende oprichting van het instituut voor wetenschappelijk onderzoek in Midden-Afrika.

14. *Binnenlandse zaken — Provincie Gouverneur.* — Het K.B. van 24-2-60 (S. 10 maart 1960 - 1653) wijziget het K.B. van 22 maart 1954 waarbij aan de Provincie Gouverneur de uitoefening wordt opgedragen van sommige machten die bij art. 76 van de gemeentewet aan de Koning zijn verleend.

15. *Landsverdediging.* — Bij K.B. van 20-8-59 (S. 11 maart 1960 - 1692) wordt het gebruik van radiozendtoestellen in oorlogstijd behoudens bijzondere toelating verboden.

16. *Volksgezondheid — Nationaal werk voor oudstrijders en oorlogsinvaliden.* — Het K.B. van 25-2-60 (S. 11 maart 1960 - 1698) wijzigt het organiek K.B. van 18 maart 1958 van het Nationaal werk voor oudstrijders en oorlogsinvaliden.

17. *Nationaal werk voor oorlogsinvaliden.* — Het K.B. van 24-2-60 (S. 11 maart 1960 - 1700) wijzigt het organiek K.B. van 11-10-57 van het nationaal werk voor oorlogsinvaliden.

18. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij de wet van 8 maart 1960 (S. 20 maart 1960 - 1735) worden vaste uitvoerende colleges opgericht resp. genoemd Algemeen uitvoerend College en Provinciaal uitvoerend college.

19. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij M.B. van 7 maart 1960 (S. 12 maart 1960 - 1736) wordt een politieke Commissie bij het Ministerie van Belgisch Congo en van Ruanda Urundi opgericht.

20. *Landbouw.* — Het M.B. van 5-3-60 (S. 12 maart 1960 - 1737) wijzigt dit van 23 januari 1960 houdende vaststelling van het bedrag der premieën toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen.

21. *Wederopbouw — Oorlogsschade.* — Het K.B. van 1-3-60 (S. 12 maart 1960 - 1739) stelt inzake oorlogsschade aan gebouwen het integrale vergoedingscoëfficiënt van toepassing voor de periode van 1-1-60 tot 30-6-60 vast op 5,5 %.

22. *Wederopbouw — Oorlogsschade.* — Het K.B. van 1-3-60 (S. 12 maart 1960 - 1740) stelt inzake oorlogsschade aan boten de integrale vergoedingscoëfficiënten toepasselijk voor de periode van 1-1-60 tot 31-3-60 vast op 5,5 %.

23. *Binnenlandse zaken.* — De wet van 20-11-59 (S. 14 maart 1960 - 1782) wijzigt art. 116 der provinciewet).

24. *Ministerie van Arbeid.* — Bij K.B. van 4-3-60 (S. 14 maart 1960 - 1788) worden in de comptabiliteit van het Ministerie van Arbeid en van de Openbare instellingen die onder de minister van Arbeid ressorteren, de frankgedeelten afgeschaft.

25. *Ministerie van Middenstand.* — Bij M.B. van 10-5-60 (S. 15 maart 1960 - 1812) worden de erkenningsvoorwaarden van de leergangen voor beroepsopleiding en van de samenstelling der examencommissies voor beroepsopleiding en beroepsvolmaking bepaald.

26. *Handel in Phytopharmaceutische producten.* — Het M.B. van 15-2-60 (S. 16 maart 1960 - 1834) wijzigt de bijlagen I, II, en IV van het K.B. van 11 juli 1959 tot wijziging van het K.B. van 31 mei 1958 houdende reglementering van het bewaren, verkopen en gebruiken van pesticiden en phytopharmaceutische producten.

27. *Instituut voor wetenschappelijk onderzoek in Midden-Amerika.* — Het M.B. van 25-2-60 (S. 17 maart 1960 - 1850) keurt het organiek reglement van het Instituut voor wetenschappelijk onderzoek in Midden-Amerika goed.

28. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 14 maart 1960 (S. 18 maart 1960 - 1891) organiseert een administratief en technisch secretariaat op het departement van landsverdediging.

29. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 14 maart 1960 (S. 18 maart 1960 - 1892) regelt het examen voor overgang naar de graad van kapitein en luitenant ter zee in het aanvullingskader.

30. *Wederopbouw — Oorlogsschade.* — Het K.B. van 11-3-60 (S. 19 maart 1960 - 1926) wijzigt het regentsbesluit van 7 november 1947 tot bepaling van de voorwaarden en de termijn van indiening der aanvragen tot staatstussenkomst in de herstelling der oorlogsschade aan private goederen.

31. *Financiën.* — Het K.B. van 7-3-60 (S. 21 maart 1960 - 1963) stelt de intrest en delgingslasten te dragen door de Nationale Maatschappij voor de huisvesting op de in 1960 gelichte en nog te lichten tranches van de leningen vast.

32. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 16 maart 1960 (S. 21 maart 1960 - 1965) wijzigt het K.B. van 2 januari 1956 betreffende de aanwerving van de kandidaat-hulpofficieren van de luchtmachtpiloten en navigatoren.

33. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij de wet van 18 maart 1960 (S. 22 maart 1960 - 1986) wordt de minister belast met de economische en financiële zaken van Belgisch Congo en van Ruanda Urundi, gemachtigd om in het buitenland een of meer leningen aan te gaan ten belope van een nominaal kapitaal gelijk aan 3 milliard congolese frank of de tegenwaarde ervan in anderem unten.

34. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij de wet van 18 maart 1960 (S. 22 maart 1960 - 1987) wordt de Minister van Belgisch Congo en van Ruanda Urundi gemachtigd om: 1) een lening van 35 miljoen dollar U.S.A. aan te gaan bij de Internationale bank voor wederopbouw en ontwikkeling van Belgisch Congo; 2) De waarborg van Belgisch Congo, te verlenen aan een lening van 5 miljoen dollar U.S.A. door de Internationale bank voor wederopbouw en ontwikkeling, toe te staan aan de Otraco.

35. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij de wet van 18 maart 1960 (S. 22 maart 1960 - 1988) wordt de Staat ertoe gemachtigd een of meerdere door Belgisch Congo in het buitenland af te sluiten leningen te waarborgen.

36. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij de wet van 18 maart 1960 (S. 21 maart 1960 - 1989) wordt de Staat ertoe gemachtigd zijn waarborg te hechten aan de leningen door Belgisch Congo en de Exploitatie-dienst van het koloniaal verkeerswezen bij de Internationale Bank voor wederopbouw en ontwikkeling aan te gaan.

37. *Ministerie van Belgisch Congo.* — Bij K.B. van 18 maart 1960 (S. 22 maart 1960 - 1990) wordt de minister, belast met de economische en financiële zaken van Belgisch Congo en Ruanda Urundi gemachtigd een lening van 20 miljoen dollar af te sluiten in de U.S.A.

38. *Financiën.* — De wet van 15 maart 1960 (S. 23 maart 1960 - 2018) stelt de begroting vast der kwade posten en terugbetalingen voor het dienstjaar 1960.

39. *Financiën.* — De wet van 15 maart 1960 (S. 24 maart 1960 - 2036) stelt de Rijksmiddelenbegroting en de begroting van de buitengewone ontvangsten voor het dienstjaar 1960 vast.

40. *Ministerie van Belgisch Congo - Verkiezingen.* — De wet van 23 maart 1960 (S. 24 maart 1960 - 2121) richt de wetgevende en provinciale verkiezingen in Congo in.

41. *Landbouw.* — Het M.B. van 21 maart 1960 (S. 24 maart 1960 - 2034) wijzigt dit van 29-2-1960 houdende vaststelling van het bedrag der premieën toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen, vast.

42. *Financiën.* — De wet van 15 maart 1960 (S. 25 maart 1960 - 2164) stelt de rijksschuldbegroting voor het dienstjaar 1960 vast.

43. *Ministerie van Economische Zaken.* — Het K.B. van 14-3-60 (S. 25 maart 1960 - 2184) stelt het tijdelijk organiek kader van het Ministerie van Economische zaken voor het dienstjaar 1959 vast.

44. *Ministerie van Binnenlandse Zaken.* — Het K. B. van 1 maart 1960 (S. 28 maart 1960 - 2250) stelt het organiek kader van de buitendiensten van het Ministerie van Binnenlandse zaken vast.

45. *Onderwijs.* — Het K.B. van 26 januari 1960 (S. 28 maart 1960 - 2255) regelt de toekenningsvoorwaarden van de wetenschappelijke graden van kandidaat natuurkundig ingenieur en van natuurkundig-ingenieur aan de universiteit van Gent.

46. *Onderwijs.* — Het K.B. van 29 februari 1960 (S. 28 maart 1960 - 2257) wijzigt artikel 37 van het K.B. van 3 oktober 1953 houdende algemeen reglement voor de Rijksuniversiteiten.

47. *Financiën.* — Het K.B. van 28 maart 1960 (S. 29 maart 1960 - 2282) en het M.B. van 28 december 1960 (S. 2283) stellen de uitgiftemodaliteiten van de lening van 1960 met 5 of 10 jaar looptijd vast.

48. *Onderwijs.* — Het K.B. van 10 januari 1960 (S. 29 maart 1960 - 2285) stelt het bedrag der toelagen verleend aan de leden van sommige examencommissies behorende tot het bestuur van het middelbaar en normaalonderwijs vast.

49. *Verkeerswezen - Bevrachtingscontracten.* — Het M.B. van 28 maart 1960 (S. 30 maart 1960 - 2306) reglementeert de vrachten voor elk door bemiddeling van de dienst voor regeling van de binnenvaart gesloten bevrachtingscontracten.

50. *Financiën.* — De wet van 7 maart 1960 (S. 30 maart 1960 - 2307) stelt de begroting vast van het Ministerie van Financiën voor het dienstjaar 1960.

51. *Economische zaken.* — Bij M.B. van 9 februari 1960 (S. 30 maart 1960 - 2319) wordt het opmaken van een maandelijks statistiek van de bedrijvigheid in de metaalverwerkende nijverheid voorgeschreven ter vervanging van het M.B. van 14 april 1945.

52. *Economische zaken - Petroleumproducten.* — Bij M.B. van 23 maart 1960 (S. 30 maart 1960 - 2328) wordt het M. uitvoeringsbesluit van 23 december 1959

nopens de verplichtingen betreffende de opslagmiddelen en opslag inzake petroleumproducten ingetrokken en vervangen.

53. *Verkeerswezen - Fonds voor het bouwen van zeeschepen.* — De wet van 23 maart 1960 (S. 31 maart 1960 - 2354) wijzigt de wet van 23 augustus 1948 strekkende tot het in stand houden en het uitbreiden van de koopvaardij- en de vissersvloot en van de scheepsbouw en houdende instelling met het oog daarop van een fonds voor het bouwen van zeeschepen.

54. *Onderwijs.* — De wet van 23 maart 1960 (S. 31 maart 1960 - 2355) wijzigt de wet van 11 juli 1957 tot regeling van het zeevaartonderwijs.

55. *Verkeerswezen - Schepen - Vervoer van eigen goederen.* — Het M.B. van 23 maart 1960 (S. 31 maart 1960 - 2356) stelt de voorwaarden vast waaronder de schepen voor het vervoer van eigen goederen vrij gesteld zijn van de tussenkomst van beurtbevrachtingskantoren.

56. *Buitenlandse zaken.* — Het K.B. van 23 maart 1960 (S. 31 maart 1960 - 2363) bepaalt het kansalarijrecht te heffen voor de afgifte van open brieven inzake adeldom en familiewapens.

57. *Economische zaken.* — Het K.B. van 16 maart 1960 (S. 31 maart 1960 - 2373) wijzigt de K. Besluiten van 7 maart en van 24 december 1959 houdende vaststelling van de organieke regelen tot toekenning van een toelage aan de Belgische vlasvezelbereidingsnijverheid.

II. Rechterlijke organisatie

58. *Justitie - Dienstreglement, Rechtbank van Eerste Aanleg te Iongeren.* — Het K.B. van 29 februari 1960 (S. 3 maart 1960 - 1496) wijzigt het K.B. van 26 januari 1931 tot vaststelling van het dienstreglement der Rechtbank van Eerste Aanleg te Tongeren.

III. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon

59. *Vleesnijverheid - Arbeid.* — Bij K.B. van 4 februari 1960 (S. 1 maart 1960 - 1343) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 29 oktober 1959 van het nationaal paritair comité voor de voedingsnijverheid tot vaststelling van de minimumlonen der arbeiders en arbeidsters te werk gesteld in de vleesnijverheid.

60. *Handschoennijverheid - Arbeid.* — Bij K.B. van 12 februari 1960 (S. 1 maart 1960 - 1344) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 29 mei 1959 van het nationaal paritair comité voor het huid- en lederbedrijf betreffende de verkorting van de arbeidsduur in de handschoenmakerij.

61. *Tabaksbedrijf - Arbeid.* — Bij K.B. van 12 februari 1960 (S. 1 maart 1960 - 1346) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 2 oktober 1959 van het nationaal paritair comité voor het tabaksbedrijf tot wijziging van de beslissing van 27 maart 1958 tot vaststelling van de beroepsindeling en de minimumlonen van de arbeiders en arbeidsters te werk gesteld in het tabaksbedrijf en de koppeling van deze lonen aan het indexcijfer der kleinhandelsprijzen van het rijk, algemeen verbindend verklaard bij K.B. van 25 juni 1958.

62. *Kinderbijslag voor niet loonarbeiders.* — Het K.B. van 18 februari 1960 (S. 1 maart 1960 - 1350) wijzigd het organiek K.B. van 22 december 1938 voorzien bij de wet van 10 juni 1937 tot uitbreiding van de kinderbijslag tot de werkgevers en de niet loonarbeiders.

63. *Rust- en overlevingspensioen voor bedienden.* — De wet van 22 februari 1960 (S. 5 maart 1960 - 1518) wijzigd de wet van 12 juni 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden.

64. *Tuinbouwbedrijf - Arbeid.* — Bij K.B. van 26 februari 1960 (S. 11 maart 1960 - 1689) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 30 november 1959 van het nationaal paritair comité voor het tuinbouwbedrijf betreffende de toekenning van een bestaanszekerheid aan de in de boomkwekerijen tewerkgestelde arbeiders en arbeidsters.

65. *Arbeidsbescherming.* — Bij K.B. van 18 februari 1960 (S. 7 maart 1960 - 1575) wordt art. 835/6 van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming, gewijzigd.

66. *Sociale Voorzorg.* — Het K.B. van 2 maart 1960 (S. 11 maart 1960 - 1693) wijzigd het regentsbesluit van 19 maart 1959 tot vaststelling van de regelen in acht te nemen voor het bepalen van de staat van behoeften der personen die verzoeken om de tegemoetkoming voorzien bij de wet van 10 juni 1937 ten voordele van de gebrekkigen en de ermede gelijkgestelden.

67. *Pensioenregeling voor arbeiders, bedienden en zelfstandigen.* — Het K.B. van 2 maart 1960 (S. 12 maart 1960 - 1743) regelt bepaalde commutaties van voordelen, voorzien door de pensioenregelingen van de arbeiders, de bedienden, de mijnwerkers, de zeelieden en de zelfstandigen.

68. *Banketbakkerij - Arbeid.* — Bij K.B. van 26 februari 1960 wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 19 november 1959 van het nationaal paritair comité voor de handel in voedingswaren tot vaststelling van de beroepsindeling en de lonen der arbeiders in de banketbakkerij.

69. *Olie- en margarinefabrieken - Arbeid.* — Bij K.B. algemeen verbindend verklaard de beslissing van B. van 12 februari 1960 (S. 19 maart 1960) wordt 29 oktober 1959 van het nationaal paritair comité voor de voedingsnijverheid betreffende het toekennen van een loon voor sommige verletdagen tengevolge van familiale gebeurtenissen aan de arbeiders en arbeidsters tewerk gesteld in de olie- en margarinefabrieken.

70. *Ondernemingen voor goederenvervoer - Arbeid.* — Bij K.B. van 4 maart 1960 (S. 19 maart 1960 - 1922) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 11 december 1959 van het nationaal paritair comité voor het vervoer tot vaststelling van de minimumlonen der arbeiders tewerkgesteld in de ondernemingen van goederenvervoer en tot toekenning van een verblijfsvergunning aan de arbeiders.

71. *Bosontginningen en mijnhoutbedrijven - Arbeid.* — Bij K.B. van 4 maart 1960 (S. 21 maart 1960 - 1995) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 14 oktober 1959 van het nationaal paritair comité voor de houtnijverheid betreffende de vaststel-

ling der minimumlonen in de bosontginningen en mijnhoutbedrijven alsmede de koppeling der lonen aan het indexcijfer.

72. *Arbeidsbescherming.* — K.B. van 18 februari 1960 (S. 24 maart 1960 - 2050) wijzigd het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming.

73. *Tuinbouwbedrijf.* — Bij K.B. van 18 februari 1960 (S. 25 maart 1960 - 2173) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 30 november 1959 van het nationaal paritair comité voor het tuinbouwbedrijf betreffende de beroepsindeling en de minimum uurlonen en de koppeling van deze lonen aan het indexcijfer der kleinhandelsprijzen van het rijk voor de arbeiders en arbeidsters te werk gesteld in de ondernemingen waar paddestoelen worden gekweekt.

74. *Arbeidsbescherming.* — Het K.B. van 10 maart 1960 (S. 25 maart 1960 - 2176) wijzigd artikel 464 van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming.

75. *Diamantnijverheid - Arbeid.* — Bij K.B. van 15 maart 1960 (S. 28 maart 1960 - 2251) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 2 februari 1960 van het nationaal paritair comité voor het diamant betreffende de vaststelling van het minimum weekloon van de sorteerders.

76. *Handel in voedingswaren - Arbeid.* — Bij K.B. van 25 februari 1960 (S. 26 maart 1960 - 2217) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 19 november 1959 van het nationaal paritair comité voor de handel in voedingswaren betreffende de koppeling van de lonen aan het indexcijfer der kleinhandelsprijzen van het rijk.

77. *Cementbedrijf - Arbeid.* — Bij K.B. van 18 maart 1960 (S. 31 maart 1960 - 2363) wordt algemeen verbindend verklaard de beslissing van 23 september 1959 van het nationaal paritair comité voor het cementbedrijf betreffende het toekennen van een vergoeding voor bestaanszekerheid aan de arbeiders die in de ondernemingen voor cementaglomeraten werken.

IV. Fiscaal Recht

78. *Met het zegel gelijkgestelde taksen.* — Het K.B. van 15 maart 1960 (S. 13 maart 1960) wijzigd de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taksen.

H. Boonen.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig Weekblad

WETGEVING

WETSONTWERP

betreffende het recht tot antwoord

Ontwerp door de Senaat gewijzigd

Eerste artikel.

Onverminderd de andere rechtsmiddelen, heeft elke natuurlijke of rechtspersoon die in een periodiek geschrift bij name is genoemd of impliciet aangewezen, het recht binnen drie maanden kosteloze inlassing van een antwoord te vorderen.

De wetenschappelijke, artistieke of letterkundige kritiek echter levert een recht van antwoord op indien dit ten doel heeft een zakelijk element recht te zetten of een aantasting van de eer af te weren.

Indien de bedoelde persoon overleden is, behoort het recht van antwoord aan al de bloedverwanten in de rechte linie en aan de echtgenoot of, bij ontstentenis van dezen, aan de naaste bloedverwanten; het recht wordt slechts eenmaal en door de meest gerede onder hen uitgeoefend; indien, op de dag van het overlijden van de genoemde of aangewezen persoon, de bij het eerste lid bepaalde termijn van drie maanden is ingegaan, beschikken de rechthebbenden alleen over het nog overblijvende gedeelte van die termijn.

Artikel 2.

Het antwoord mag niet meer bedragen dan duizend letters schrift of het dubbel van de ruimte ingenomen door de tekst die het recht tot antwoord rechtvaardigt.

De in de zaak betrokken persoon mag ineens het recht tot antwoord uitoefenen op teksten die in verschillende opeenvolgende nummers zijn verschenen.

In dat geval mag zijn antwoord niet meer bedragen dan duizend letters schrift of het dubbel van de ruimte ingenomen door de langste van die teksten.

De vordering tot inlassing bevat de nauwkeurige opgave van de teksten, vermeldingen of aanhalingen waarop het antwoord betrekking heeft.

Artikel 3.

Kan worden geweigerd, de inlassing van elk antwoord :

1° dat niet onmiddellijk in verband staat met de bestreden tekst;

2° dat beledigend is of in strijd met de wetten of de goede zeden;

3° dat zonder noodzakelijkheid derden in de zaak betreft;

4° dat gesteld is in een andere taal dan die van het periodiek geschrift.

Artikel 4.

Het antwoord moet in zijn geheel worden opgenomen zonder tussenvoeging, op dezelfde plaats en in dezelfde lettertekens als de tekst waarop het betrekking heeft.

Het moet worden opgenomen in het eerste nummer dat verschijnt na afloop van een termijn van twee vrije dagen, de zondagen of feestdagen niet inbegre-

pen, en die ingaat op de dag waarop het antwoord ten kantore van het periodiek geschrift werd ingediend.

Artikel 5.

In geval van overtreding van artikel 4, wordt de uitgever gestraft met geldboete van 26 frank tot 5.000 frank.

Artikel 85 van het Strafwetboek is op dit misdrijf van toepassing.

Indien de dag van het vonnis het antwoord nog niet werd opgenomen, gelast de rechtbank de opnemings binnen een termijn die zij vaststelt, en veroordeelt zij bovendien de uitgever tot een geldboete van 100 frank per dag vertraging van het verstrijken van deze termijn; in een speciaal met redenen omklede beschikking kan zij verklaren dat het gedeelte van het vonnis dat de opnemings beveelt uitvoerbaar is bij voorraad niettegenstaande verzet of beroep.

Artikel 9 der wet van 31 mei 1888 waarbij de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordelingen in het strafstelsel worden ingevoerd, zoals het bij de wet van 14 november 1947 werd gewijzigd, is niet van toepassing op de veroordelingen waarvan sprake in het voorgaande lid.

Artikel 6.

De vervolging kan enkel geschieden op de klacht of de rechtstreekse dagvaarding van de persoon die beweert benadeeld te zijn. Deze partij kan in elke stand van het geding afstand doen; door haar afstand vervalt de publieke vordering.

Artikel 7.

Bij gebreke van aanduiding van de naam van de uitgever in het periodiek geschrift, wordt de drukker, behoudens het tegenbewijs, verondersteld de uitgever te zijn.

Artikel 8.

Publieke vordering en burgerlijke vordering ingevolge misdrijf tegen artikel 4 van deze wet verjaren na drie maanden te rekenen van de dag waarop de opnemings had moeten plaats hebben.

Artikel 9.

De rechtbanken doen over de vorderingen, krachtens deze wet ingesteld, uitspraak met opschorting van alle andere zaken.

Artikel 10.

Artikel 13 van het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers en de wet van 14 maart 1855 die het interpreteert, zijn opgeheven.

De Voorzitter van de Senaat,

P. STRUYE.

De Secretarissen,

E. YERNAUX, A. DE MARNEFFE.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

MEDEDELINGEN

Het recht van antwoord en de taalvrijheid van de antwoordende persoon en van de pers.

Op 7 april 1960 heeft de Senaat een wetsontwerp betreffende het recht van antwoord aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers overgemaakt (Kamer, dokument 505, n° 2). (tekst in tegenwoordig nummer, rubriek Wetgeving.)

Het ontwerp is voor ernstige kritiek vatbaar daar het de taalvrijheid van de antwoordende persoon volledig vrijgeeft.

Het wetsontwerp bepaalt inderdaad dat «de inlassing van elk antwoord dat gesteld is in een andere taal dan die van het periodiek tijdschrift kan worden geweigerd» (art. 3).

Deze bepaling maakt een einde aan de door het thans vigerend dekreet op de drukpers dd. 20 juli 1831 aan de antwoordende persoon gelaten vrijheid om de taal te gebruiken die hij verkiest (1).

De wensen van de persmensen tegemoetkomend, schaft het wetsontwerp de grondwettelijke taalvrijheid van de antwoordende persoon af om deze laatste te verplichten de taal van de krant te gebruiken.

Het is redelijk dat de krant niet verplicht wordt een tekst in te laten die haar lezers niet begrijpen. Doch het is onbillijk het verweer van de antwoordende persoon te bemoeilijken door haar het gebruik van een bepaalde taal op te leggen.

Een oplossing had derhalve moeten gezocht worden eensdeels om de antwoordende persoon vrij te laten zijn taal te gebruiken, anderdeels om de pers het recht te erkennen het antwoord in de taal van de lezers in te laten.

De enige oplossing die én de belangen van de antwoordende persoon én de wensen van de kranten verzoent is de krant toelating geven om het antwoord te vertalen en de vertaling in te laten. Dat de krant de last en de kosten van de vertaling moet dragen en niet de antwoordende persoon is meer dan billijk, vermits de antwoordende persoon reeds de moeite van het opstellen van een antwoord moet doen. Haar bovendien de last en de kosten van de vertaling opleggen komt er in feite op neer de uitoefening van het recht van antwoord te bemoeilijken.

Wij ontveinen ons niet de moeilijkheden waartoe vertalingen aanleiding kunnen geven, o.a. in verband met de onnauwkeurigheid ervan. Doch deze moeilijkheden moeten niet overdreven worden; bovendien kunnen zij gemakkelijk omzeild worden door te voorzien dat vóór de inlassing van de vertaling het akkoord van de antwoordende persoon over de vertaling kan gevraagd worden.

Het is wenselijk dat bij de bespreking van het ontwerp in de bevoegde commissie van de Kamer waakzame Kamerleden de huidige redaktie van artikel 3 van het ontwerp zouden laten wijzigen.

Dr. F. Bove.

(1) Men moet zich bovendien afvragen of de wetgever het taalgebruik in deze materie wel mag regelen: volgens artikel 23 van de Grondwet mag de wet het taalgebruik regelen voor zover het handelingen van de overheid en gerechtszaken betreft.

Vrije Universiteit te Brussel

De Vrije Universiteit te Brussel kondigt de vacatuur aan van de volgende cursus in de Rechtsfaculteit :

« Introduction au droit des pays de Common Law » in de Franse taal.

De aanvragen van de kandidaten, met curriculum vitae, dienen toegezonden te worden vóór 1 juni 1960 aan de Heer Rector der Universiteit, Franklin D. Rooseveltlaan 50.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1960 - n° 4 :

Kadaster. — Onderwijzend personeel. — Openbare onderstand. — Rechtstreeks belang. — Wegen — Belastingen. — Benoemingen. — Bouwvergunning. — Burgemeester en schepenen. — Geldwezen. — Notulen. — Ontvangers. — Personeel. — Tuchtstraffen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - n° 18 :

J. M. van Bemmelen, De grenzen — speciaal de territoriale grenzen — van de politie-bevoegdheden (art. 146 Sv. en artt. 33 en 34 Politiewet). — K. Jansma, Onze Nederlandse Jurisprudentie. — J. H. Verstegen, Belastingstelsel (II).

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1960 - n° 472 :

W. Nolen, Wisselvallige uitspraken van het Gerechtshof te Amsterdam.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1960 - n° 4628 :

A. R. de Bruijn, Enige opmerkingen over art. 177 B.W. (I).

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - n° 4276 :

A. Namurois, Le projet d'arrangement européen pour la protection des émissions de télévision.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1960 - n° 8 :

F. François, Le Vagabondage en France, points de vue social, préventif et rééducatif. — A. Huss, Le Vagabondage, Mesures préventives et répressives. — M. Van Belmont, Mesures préventives et répressives en matière de vagabondage. — R. Vienne, Le problème du vagabondage. — Le point de vue juridique. — Block et Marchand, L'Alcoolisme chronique et le mouvement des « Alcooliques anonymes ».

Recueil Dalloz, jrg. 1960 - n° 16 :

C. H. Vignes, Les autoroutes.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"